

CONCETTA LA MAZZA

Okusukka eggulu erya bbululu

Ebikwata ku bulamu bwe

Concetta La Mazza yazaalibwa mu Novara di Sicilia mu 1936, muwala wa Domenico La Mazza ne Teresa Correnti omukulu. Mu 1950, oluvannyuma lw'ekiseera ekiruma nga "akwasibwa" ssenga we ku maama, yeegatta ku bazadde be e Domodossola, gy'akyabeera wamu ne bba Giuseppe. Alina abaana basatu okuli Armando, Luciano ne Daniela. Gye buvuddeko okwagala okusukkiridde okujjukira obuto bwe mu Novara kwekwese mu birowoozo bye era wano we wazaalibwa diary eno ey'omukwano, ey'obuntu, naye nga ejjudde enfumo n'ebijuliziddwa ku butonde bw'omulembe ogwo: ekibuga, ebyalo, abantu, emize, obulombolombo bw'ekitundu ekyo mu myaka egy'ekizikiza egya Ssematalo II.

Amaanyi ag'olubereberye ag'okuwandiika

Concetta omuto akwasibwa ba kojja be era n'awalirizibwa okubeera mu Castrangia mu kifo ekiyitibwa hovel ekiri ewala n'ekibuga ne banne nga tayagala. Bwatyo atambula Via Crucis ye ey'obuntu ng'ali yekka mu myaka emikambwe egy'olutalo wakati w'enjala, obutamanya biseera, enzikiriza enkyamu n'okuyisibwa obubi. Oluvannyuma lw'olutalo okusenguka okuteewalika n'okutandika okuzibu mu butonde okutandika mu bukiikakkono.

Bino byonna byogerwa okuyita mu kutunula kw'akawala akatono akaddamu okutunuulira emitendera gy'okukula kwe mu kujjukira kwe era nga, n'obuggya obwewuunyisa n'obuwuzi obutonotono obw'okusesa, katuwa essanyu ly'okusoma - ku nkomerero - embooji ey'akabonero ey'ekitundu ky'amaka gaffe, esobola okututambuza ennyo era nga ya buli omu ku ffe.

Mu kitabo kino ekimpi eky'a Concetta La Mazza, okuwandiika kumenya buli tteeka ne kudda mu nsibuko, nga tekuliimu nteekateeka yonna entongole, nga evugirwa obulamu obw'omunda obw'ekyama, kifuuka omugga ogukulukuta ogusukkiridde buli kimu, gwe nkuba ey'amaanyi ey'omwoyo.

Ebifaananyi bya ba kojja, Antonia ne Michele, bijjukirwanga, ng'ekifaananyi kya Novara bwe kisigala nga tekikyerabirwa, nga kya mugabi, nga kizingiramu era nga kiwooma nga bwe kiri ekikambwe era ekikambwe.

N'ekisembayo, enkyukakyuka enzibu okudda mu myaka gy'obutiini ng'ebitasobola kuddabirizibwa bibaawo, naye Concetta omuto tagwa mu nkomerero ya nnaku, olw'obuvumu bwe n'essuubi eritakankana mu biseera eby'omu maaso, olw'amaaso ge agasobodde okutunula... okusukka bbululu w'eggulu!

NINO BELVEDERE

"Nze ekizibu kyatandika. Oboolyawo lwali lunaku lwa bbugumu, ekyeya kya 1938 kyatandika, nnali wa myaka ebiri era ssenga wange n'ajja okunnona. Mu nsawo y'olugoye yateekamu bbulawuzi n'obuwale bubiri, olwo nga tamanyi buli kimu nava mu nnyumba yange. Nnali muto nnyo ne sisobola kukimanya nti Via Crucis yange yali egenda kutandika ku lunaku olwo."

Okusukka eggulu erya bbululu

Essuula esooka - Ennyumba ya taata

Kati kifo kikadde ekitaliimu bantu, nga kiziyiziddwa emisuwa gy'enseenene era nga kiluma enseenene naye, edda ennyo, mu Novara, ekibuga ekyali wansi w'ekigo ekinene ennyo mu nsozi z'e Messina, mu kakubo akaali mu disitulikiti y'e Engia mwalimu ennyumba okumpi ensulo. Omulyango gw'emmanju gwaggukira ku ddaala ery'omunda eryali ligenda ku mwaliro ogusooka nga waliwo akasenge akatono akaliko olubaawo lw'embaawo: kye kisenge. Wagenda waggulu era nga waliwo effumba, bw'oba osobola okuliyita bw'otyoo. Mu nsonda emu mwalimu ekipande ky'amayinja kwe kwakoleezebwa omuliro n'ekyuma ekiyitibwa tripod ekyakozesebwanga okuteeka ekiyungu kya pasta. Mu

maaso, nga kiwanikiddwa ku bbugwe, nga muddugavu nga pitch, ekisero ky'embaawo, ssefuliya bbiri, emu entono ate endala ennene, oven y'okufumba omugaati, ku ludda ekifuba ekivunze ekitundu, emmeeza, "furrizzi" bbiri n'ezimu eziriko rickety entebe. Oluvannyuma waaliwo ekisenge, nga kiriko akabalaza akatono akatunudde mu kkubo, nga waliwo ekifo ekitono eky'ekitanda ky'omuntu omu. Ekinnya ekyo kye kyali obwakabaka jjajja eyali nnamwandu mu 1934. Wansi w'amadaala waali watondeddawo kaabuyonjo ey'amayinja ng'eriko ekibikka eky'embaawo. Okuva bwe kiri nti tewaaliwo myala, egyo egyasembayo giteekwa okuba nga gyakola okukendeeza ku buwunya obwali bufuluma. Mu butonde ennyumba teyaliimu mazzi na masannyalaze, obuweerero ne ba baroni bwe baali tebalina mu biseera ebyo. Okumpi nayo waaliwo ekikomera eky'embaawo nga kigenda ku faamu enkoko we zaali zitudde ku mbaawo.

Mu nsonda eno, okuva mu nsi, maama eyali omutungu, yali abeera wamu ne jjajja, baganda bange babiri ne mwannyinaze, bonna nga bamusinga, baali bafumbo era nga nabo babeera mu Novara. Maama yali blonde, mugonvu, munafu nnyo mu nzimba, yalina ebifaananyi ebaweevu ennyo era ekyasinga okweyoleka mu maaso ge, nga kyeru ng'amata, gaali ga maaso abiri amanene aga bbululu, kumpi bulijjo ng'atidde era nga munakuwavu. Oboolyawo okufa kwa nnyina okw'amangu, bwe yali wa myaka abiri mu ena, kwe kwamuviirako okulemererwa mu mubiri n'empisa.

Nga wayise emyaka mitono nga jjajja afudde, maama olw'omu ku bakyala be okuyingira mu nsonga, yasisinkana Prince Charming we. Taata yali wa maka ga kitiibwa okuva e Badiavecchia, eyalina ebbaafu erimu omusuubuzi wa taaba n'eby'okulya. Yali maka ga bakozi nnyo, era taata, okusinziira ku byonna, yali musajja mulungi nnyo, muwanvu, muddugavu,

eyeesiga era nga muyiia. Yali abeera mu kabuga akali ewala n'ekibuga: yali asobola okutuukayo ng'atambula n'ebigere, ku sipiidi ennungi, mu kitundu ky'essaawa. Kitaawe yasikanga amanda. Maama yali mukyala wa maanyi, ku makya yagenda e Novara n'ennyumbu okugula ebintu ebyaweebwa mu dduuka: taaba, omunno n'eby'okulya. Bulijjo yayambalanga bulungi ng'ayambadde ekitambaala ekinene ekiddugavu mu bulago, era yatuuka n'okugula olupapula lw'amawulire okusobola okumanyisa bakasitoma be. Lwali dduuka lyokka mu kabuga kano era nga mu nnyumba eyo tewaaliwo kubulwa bulamu bulungi, wadde nga mwalimu emimwa munaana egy'okuliisa.

Akawungeezi nga yeefuula yayamba bakasitoma kati abaali batamidde - ne waleti ye - ng'afuuwa wayini ne sooda owa langi. Okuva bwe kiri nti abaana tebasikira mirimu gya bazadde baabwe bulijjo, taata yali ayize omulimu gw'okukola engoye. Oluvannyuma lw'okwanjula okwamala emyezi mitono, taata ne maama, olumu bwe baafumbiriganwa, baagenda okukola ekisu kyabwe eky'omukwano mu nnyumba okumpi n'ensulo mu disitulikiti y'e Engia. Nga wayise emyezi mwenda gyokka natuuka mu nsi eno era okusenziira ku mpisa entukuvu ey'obugwanjuba, nnatwala erinnya lya jjajja wange ku ludda lwa kitange, Concetta. Wadde nga nnali nkyali muto nnalina olusus oluddugavu era olunyirira, bulijjo nnakaaba. Engeri gye twali tetulina kitanda, jjajja yawalirizibwa okunkwata mu ngalo olunaku lwonna, ate ekiro nga nsula mu kitanda ekinene ne taata ne maama. By all accounts nali mubi nnyo era nga sigumiikiriza. Nga wayise emyezi mitono, olw'okulaba ng'emirimu gyali gya bbula mu ggwanga, taata yasalawo okugenda okukola mu Sardinia. Bwe yasitula okugenda ku kizinga ekirala yaleka nnyina n'omwana akaaba n'ekitonde ekirala nga kimusamba mu lubuto.

Bwe nnali wa myezi amakumi abiri mwannyinaze Rosa

yazaalibwa. Erinnya lyali lya jjajjaawe ku maama. Okwawukanako ne Concetta, Rosa - nate okusenziira ku maama - yali mulungi, mweru ate nga pinki mu langi, enviiri eza kitaka nga zikola fuleemu ya ffeesi ekwatagana ng'eyooyooteddwa n'amaaso abiri amalungi aga bbululu: ekimuli, ng'erinnya lye! Ne kiba nti maama bwe yagenda ku nsulo okunona amazzi ng'akutte Rosa, mikwano gye ne bamubuuza engeri gye kyasoboka okuzaala abaana babiri ab'obuwala ab'enjawulo ddala. - Ono Rusina, yee, wali billiac, naye omulala... - Ono, Rosina, mulungi, naye omulala... mikwano bwe gyagamba nga bamwenya emimwa. Mu kiseera kino, mu mbeera eno nasigala nga siwummudde, nga nlinga awulira okusooka okutegeera ekizibu kyange, Katonda yeebazibwe, ekyagumiikiriza, ne bwe kiba nga si kulekulira.

Okunyumya embooji endala, okusooka, nnina okukwanjulira ssenga wange Antonia, mu bufunze, zì 'Ntuoia. Yali mwannyina wa maama omukulu, waaliwo enjawulo ya myaka kkumi na musanvu wakati w'abo bombi. Yali mukazi mumpi, mugejjo, ng'enviiri encaafu zimugwa mu maaso. Feesi ye eyali esuiliddwa yali erabika ng'esinga ku ye era mu maaso ge ag'obwereere mwalimu okuswazibwa kungi nnyo. Ku myaka abiri, mu kiseera ekyo mu myaka egy'obufumbo, yawasa mujja we eyasooka, eyali yaakava ku mulimu mu tunnel ya Sempione, eyali nnamwandu era ng'alina omwana ow'obulenzi ow'emyaka esatu. Omusajja ono, kojja wange Michele, kojja Micheri, yali musajja mumpi era ng'afaanana kkopi ya Kabaka Vittorio Emanuele III eya plebeian, yali abeera mu nnyumba gye yalina mu luguudo olumanyiddwa ennyo mu kibuga nga lulina amadaala kumpi mita bbiri obugazi. Yali nnyumba nnungi nnyo. Ku mwaliiro ogwa wansi waaliwo edduuka ly'omubazzi nga lirina akawunta ennene wakati nga kuliko vice, kabineti bbiri ku bbugwe mwe yakuumanga rasps,

chisels, gimlets, gouges ne augers, lathe okwetooloola ebigere by'emmeeza ze yazimba, grinding wheel nga... yaweerezanga okusaza ennyonyi n'ebiso, sitoovu eyokya enku ng'eriko ekibbo okufuula ggaamu amazzi, ebibaawo nga bitumbidde buli wamu, ebisero ebitonotono ebissibwa ku bbugwe, ebimu ku bifaananyi eby'omukisa ng'embalaasi, amayembe g'embuzi n'amalusu g'enjuki, mu bufunze, ekimu ku ebifo ebyo kati bye bya nsi y'ebijjukizo yokka.

Amadaala ag'embaawo gaatuusa ku mwaliiro ogusooka, nga muno mwalimu ebisenge bibiri ebigazi nga biriko tile za seramiki, eky'ebbeeyi mu biseera ebyo, sideboard eyakolebwa kojja, sofa, emmeeza n'entebe ezimu ezalukibwa ne raffia, ekika ky'omuguwa gw'enva endiirwa. Okuva ku lubalaza olutono olwali lutunudde mu luguudo mu Makkati ga August, omukolo gw'Assumption bwe gwalinnya nga gwolekera Abbey, omuntu yali asobola okukwata ku mutwe gwa Madonna ogwali gutikkiddwa engule n'omukono gwe. Kyokka okuva ku mwaliiro ogwokubiri, oyinza okulaba Rocca Salvatesta era mu maaso, ng'oyita mu nnyatika wakati w'amayumba, ng'olaba ekifo ekirabika obulungi eky'ensozi ezaali zigenda ziwanduwa mpola okusukka, okusukka eggulu erya bbululu, okutuusa lwe watuuka ku nnyanja naddala mu nnaku ez'omusana ennyogovu nga tewali nfuufu, ng'olaba Vulcano ku mabbali g'olutindo n'oluvannyuma Lipari, Stromboli n'ebizinga ebirala byonna: ekyewuunyo eky'obutonde, postcard eya langi ez'enjawulo eyakaayakana.

Amadaala amalala gaalinnya ku mwaliiro ogusooka, nga waliwo effumba n'ekisenge, agasooka nga gagazi nnyo nga galiko oveni eyokya enku ey'okufumba omugaati n'ekyuma ekifumba eky'amanda. Awatali kubuusabuusa yali nnyumba nnungi nnyo, ng'oggyeeko obuzibu bw'effumbiro nga temuli sinki eriko omudumu okukola emirimu gy'awaka egyali gisinga obukulu. Mu

kiseera ekyo ebintu ebimu ebirungi byali bikyali tebiyinza kulwoozewako. Mu butuufu amazzi gano gaggyibwa mu nsulo y'olukale mu ssowaani ya zinki oluvannyuma ne gatwalibwa ku mwaliiro ogwokubiri gye gayiwa mu kibbo ekinene eky'amayinja okunaaza amasowaani. Olw'okuba mu sinki tewaaliwo mudumu, amazzi agaali gava mu bbakuli gaaddizibwa ku mwaliiro ogwa wansi ne gasuulibwa mu kaabuyonjo. Ku mukazi gwali mulimu ogukooya nnyo. Embeera ey'obuddu era eswaza, okutuuka ku kkomo ly'okugumiikiriza kwonna okw'omuntu, yatuuka ku ntikko mu kiseera ky'ekyeggulo nga Ssenga Antonia, olw'okussa ekitiibwa mu bba, yalina okulya okuva mu ssowaani y'emu gye yali alya emabegako, era, mpozzi, n'omwana wa katonda yaddiKKana ekintu kye kimu, naye kino sikijjukira bulungi.

Uncle Michele yali musajja muddugavu era nga mugumu, nga mukozi nga bwe yali omusirusiru, yalina mallet y'amayinja g'omusenyu mu kifo ky'omutima. Sirabangako kamwenyumwenyu ka bugonvu oba okusaasira abalala mu maaso ge. Yakuuma ssenga we awaka okulabirira omwana we, yalina okumutegekera emmere, okukola ng'omuweereza we era bulijjo agamba nti yee, yee, yee. Yali tasobola na kutunula ku lubalaza bwe kitaba ekyo wandibaddewo obuzibu, so nga kumpi buli kawungeezi ng'ava ku mulimu yagenda mu ttawuni ne mikwano gye okunywa.

Yakomawo awaka ng'asikaasikanya, ng'entuuyo etonnya era ng'omukka guwunya nnyo nga tekisoboka kubeera kumpi naye. Wabula ssenga wange, kumpi n'ettaala y'amafuta, yamulinda okutuusa ekiro nga talya wadde. Kabaka omuto bwe yakomawo - emirundi mingi nga talina na maanyi ga kulinnya madaala - ng'akooye yeesuula ku ntebe y'okukoleramu enfuufu n'asulayo ekiro kyonna okusobola okutereera. Ssenga Antonia wadde nga buli kimu kyaliwo, yamubikka ekkooti era mu kwagala n'atuula

okumpi naye okumulabirira okutuusa ku makya. Kale emyaka gyayitawo era, mu kuwaanyisiganya okwewaayo kungi, yali tasobola na kugenda kukyalira b'eKKanda ze okwewala ebifo ebirabika obulungi. Ye, ng'alina obuggya, omutonotono era ng'afuga, yagenda okumugulira obuwuzi obw'ekika kya darning, ebikomo, ebisiba enviiri n'ebirala, okumulemesa okuva mu nnyumba. Bwe baayitiddwa ku mukolo gw'okwanjula, Uncle Michele teyadda waka okutuusa akaseera akasembayo era Ssenga Antonia teyasobola kugenda yekka okutuusa ab'enganda lwe basobodde okulondoola bba. Buli luvannyuma lwa kaseera basobodde okumumatiza, emirundi emirala yatuukanga mu budde kyokka oluvannyuma, wakati mu kabaga, n'abulawo era Ssenga Antonia, ng'anyiize era nga yeesonyiwa, n'addayo eka bonna nga bennyamivu. Ekiseera bwe kyagenda kiyitawo, yakung'aanya obusungu n'ennaku, nga tasobola kufulumya mpewo na muntu yenna kubanga yali yeekutudde ku balala, era yali muyiggo gw'okulumwa omutwe n'amannyo eby'amaanyi ebyamubonyaabonya okumala wiiki eziwera.

Olunaku lumu muliraanwa, omulungi ennyo era omutya Katonda, yakubira Uncle Michele essimu n'amuvumirira olw'okuyisibwa obubi kwonna kwe yaleetera mukyala we: - Olina okuswala - yamuleekaana - okuleetera omukazi okubonaabona bw'atyo... Antonia yeetaaga funa empewo, tolina kumwawula waka, agende mu mmisa, agende mu b'eKKanda, ng'Abakristaayo bonna bwe bakola. Okusinga byonna, yeetaaga okugenda okutambulako, eyo y'engeri yokka omutwe gwe gujja kugenda... - muliraanwa yayimirirako katono, olwo n'agenda mu maaso n'agamba nti: - tewannayita ssaawa emu okuva wano, nga tutambula mu luguudo lw'ennyumbu, ffe balina ettaka erimu n'akayumba akatono akatono ennyo nga kaliko effumba wansi w'akasolya n'ekisenge ekirala ekinyogovu katono ekiyinza

okukozesebwa ng'ekisenge mu biseera by'obutiti. Mu nsi eno mulimu ebimera bya hazelnut, ettiini, mandarin, medlars, emizabbibu, zizzole, obulo, amapeera, emizeyituuni, mu bufunze, buli kintu ekirungi okuva eri Katonda.

Nga bw'omanyi, muganda wange bw'amaze okufa, nnina okulabirira ssenga wange era sikyasobola kulabirira byalo, y'ensonga lwaki nalwooza ku kubitunda. Lwaki togigula? Mu ngeri eno mukyala wo yandifunye omukisa okussa empewo ennungi... Mu kusooka Uncle Michele yalonzalanza kyokka oluvannyuma n'agenda okugikyalira era naye n'akakasa okugigula. Mu bbanga ttono endagaano yassibwako omukono era ebintu ne bifuuka bibye. Bwatyo, lookalike wa Vittorio Emanuele III, eyeeyongera okubeera omugezi era ow'enkwe, yasaba ssenga Antonia: - ojja kuyiga okunoga ettiini n'ozireka ne zikala. Bw'oba olina okwoza engoye ojja kukka ku mugga n'ofuna amazzi ageetaagisa okunywa n'okufumba ng'osima ekinnya mu musenyu okulirongoosa.- we could retire to live in the countryside: I will work as a carpenter for amaka agabeera mu bibuga ebiriraanyewo okuli San Basilio, Vallancazza, Badiavecchia ne Piano Vigna. Kijja kuba tekinyuma mu biseera by'obutiti ng'omugga guzimba n'amazzi naye ekizibu kino nja kukivvuunuka. Ate ggwe ojja kusobola okunyumirwa ebyalo. Nga amaaso ge gakka wansi, Ssenga Antonia, omulundi omulala, yakola nga bwe yalagirwa: - Cuomu tu voi, eu fazzu.- Nga bw'oyagala, nja kukikola, omuwala omwavu n'addamu mu buwulize.

Essuula eyokubiri - Okuva mu nsi eno

Ku ntandikwa y'omusana mu 1936, omuwala omwavu ne kotta we Micheri baagenda e Castrangia, mu byalo, okumpi n'ekitanda ky'omugga. Mu bibuga eby'enjawulo eby'e Badiavecchia, San Basilio ne Vallancazza ekigambo kyasaasaana nti akyaliwo era abantu bamukubidde essimu okunoonya emirimu. Mu biseera ebyo waaliwo empisa, ne bwe kiba nga kiyinza okulabika ng'ekyewuunyisa leero, nti bwe baali beetaaga emmeeza, eddirisa, oluggi oba woduloomu, bayita omubazzi ne bamukyaza mu maka gaabwe: baamukolera entebe y'okukoleramu era baafuula enku ezeetaagisa okubeerawo. Uncle Michele yaleeta ebikozesebwa n'asigala mu kifo okutuusa omulimu lwe gwaggwa.

Baamukubidde essimu okutema omuti ne baguleka ne gukala okumala emyaka ebiri. Oluvannyuma ekikolo ky'omuti kyassibwa ku bbugwe. Omubazzi yakwata ekisawo okuva waggulu n'omuyambi wansi: "Serra serra mastro dascio che dumè fagimmo a cascia" (Ekisawo oba mukama omukulu tukole ekifuba enkya).

Omuti gw'omuti gwali guteekeddwa ku bbugwe. Nga bakozesa ekyuma ekinene ennyo baafuna ebipande era bino ne bazimba amadirisa, ebitanda ne woduloomu. Okukola omulimu guno

yasituka ku ssaawa 4 n'asitula n'ensawo ye ey'ekika kya haversack n'empiso. Bwe yatuuse mu maka ge, bakasitoma ne bamuwa amata amabisi nga galimu obutungulu n'akatundu k'omugaati. Mu ttuntu essowaani ya pasta n'akatundu ka kkeeki. Obudde bwe bwazibye yalekera awo okukola ne bamuwa omugaati gwe yakoze awaka ng'omutemwa ogusooka nga tannasasula ssente ku Ssande e Novara.

Emyaka mitono gyayitawo era omwana, Turillu, yali akuze era n'ategedde ku lulwe nti yali tagenderera, ku kintu kyonna mu nsi, okumala obulamu bwe bwonna nga yeetongodde mu byalo. Yali ayize omulimu gwa kitaawe kyokka ng'ayagala okukuguka n'afuuka omukozi wa kabinetu. Yasobola okumatiza kitaawe okumusindika mu kibuga nga waliwo okusobola okuyiga omulimu ogwo. Yagenda e Catania era oluvannyuma lw'emyaka ebiri ng'atendekebwa yafuuka mulungi nnyo, yawulira nga mwetegefu okukola omulimu ogwo, era okuva kati bwe yali wa myaka kkumi na mwenda yalowooza nti ekiseera kyali kituuse okutandikawo amaka ge. Okumala emyaka yali amanyi muwala w'omusumba n'asalawo okufumbirwa kyokka ne kikontana n'ebyo kojja we Micheri eyali ayagala mutabani we afumbirwe omukazi ow'ekika kye. Mu biseera ebyo, tekikkirizika, naye kyali bwe kiti: omukozi w'emikono okuwasa muwala w'omusumba kyali nsibuko nnene ey'okuswaza. Obukuubagano obw'amaanyi bwabalukawo mangu wakati wa taata n'omwana ekyasindiikiriza Turillu okwawukana ddala ne kitaawe ne nnyina omuto. Ng'ali ne famire ye empya yava mu ggwanga n'agenda e Como gye yafunira obugagga ng'ayita mu mirimu gye.

Ba kojja tebaalina baana, kale, olw'okugenda kwa Turillu, baasigala bokka ddala. Omuntu eyasinga okubonaabona olw'okwekutula kuno ye Ssenga Antonia eyamala ennaku zonna ng'anyumya n'ebinyonyi, ensekere n'ensiri ezaali zimuwuuma.

Mu mpuku eyo mu byalo teyafuna mukisa kwogera na muntu yenna. Ku mukolo gw'ennaku enkulu enkulu nga Ssekukkulu, Paasika oba embaga ya Madonna Assunta mu makkati ga August, ye yasobola okugenda mu kibuga okukyalira maama. Mu lumu ku kukyala kuno, oluvannyuma lw'okumala ebbanga nga yeemulugunya ku mbeera ye, yasaba mwannyina: - Teresa omwagalwa, nnakiraba nti olina bingi by'olina okukolagana n'abawala abato babiri, Concetta onkwase bw'otyo ojja kuba okusingawo eddembe okwewaayo eri omuto. Nja kumutwala mu byalo empewo gy'esinga era nja kumukolera ebirungi - Maama wange mu kusooka yali teyeekakasa naye olwo, nga bulijjo, okusenziira ku mpisa ze ennyangu ezitereezebwa, oluvannyuma lwa mwannyina okukakatira mu ngeri ey'okunyigiriza n'akkiriza.

Nze ekizibu kyatandika. Oboolyawo lwali lunaku lwa bbugumu, ekyeya kya 1938 kyatandika, nnali wa myaka ebiri era ssenga wange n'ajja okunnona. Mu nsawo y'olugoye nateekamu bbulawuzi, obuwale bubiri nga simanyi buli kimu kye nava mu nnyumba yange. Nnali muto nnyo nga sisobola kukimanya nti Via Crucis yange yali egenda kutandika ku lunaku olwo. Twagoberera ekkubo ly'ennyumbu okutuusa oluvannyuma lw'ekitundu ky'essaawa oba mpozzi n'okusingawo lwe twatuuka mu kifo kino eky'omuntu omu nga tulina erinnya eritali ddene nnyo erya Castrangia (Cassandra!) kumpi nga tulinga okulagula emikisa emibi, mu bufunze erinnya lyali lya pulaani yonna dda, ne bwe kiba Mu kiseera ekyo nnali sisobola kukitegeera. Omwami yasoose kwaniriza bulungi, ssenga buli luvannyuma lwa kaseera yangulira ku swiiti okusobola okunnyumira era bwe yanwerekera e Novara okukyalira maama bulijjo yangamba mu ngeri enkakali nti sirina kudda waka naye nga kisingako nkula naye eyali yekka era nti yandibadde maama wange. Nze saasobola kukola kintu kirala okuggyako okugondera.

Mu kiseera ekyo, taata yakomawo okuva e Sardinia, n'asigalayo wiiki emu yokka, ng'emala okufunyisa maama olubuto, n'addamu n'agenda. Gwali mwaka gwa 1939 ate omwaka ogwaddako Antonietta n'azaalibwa. Nkyajjukira mu ngeri etategeerekeka nti ssenga wange Antonia yantwala e Novara okulaba maama era nnalaba mwannyinaze omulundi ogwasooka. Nnali njagala kusigala waka okunywegera Antonietta omuto naye ssenga wange, eyeeyongera okufuga obulamu bwange, nga mukakanyavu ng'omujaasi, yang'amba nti: - Turnemmu awaka, nja kukufuula ensonga ennungi - (Tugende eka, Nja kukukolera ddole ennungi).

Bwe twatuuka mu kiyumba n'ateeka "causitta" eyali ejjude nga eriko amaaso agasiigiddwa langi emmyufu, agatiisa mu ngalo. Nafuna okutya. Kyaali kiseera nga nkaaba bulijjo kubanga nnali njagala kuddayo e Novara ewa jjajja ne maama naye nga tewali ngeri yonna gye nnyinza kumatizaamu kojja Antonia: omutima gwe gwali gufuuse amayinja era nga muggavu ku buli kwemulugunya kwange. Mu myaka esatu egyasooka twamala ebiseera bingi mu nnyumba y'omu kyalo e Castrangia, nga tewali mwoyo mulamu, tebatera kulabibwako abawummulirako mu mayumba agasaasaanidde.

Ku Ssande twagendanga ku kyalo era nga nkyalira maama, bannyinaze abato ne jjajja wa maama. Jjajja yali musajja mulungi ng'alina ebirevu. Yabadde n'akabbo k'okuwunyiriza ng'oluusi n'oluusi awunyiriza. Mu kiseera ky'obutiti yantwalanga wansi w'ekyambalo kye n'antwala ku kibangirizi okugula swiiti n'okuwooma omwenge mu ttawuni ya "Sciancaditta" waggulu w'eddwaaliro. Akawungeezi twaddayo e Castrangia.

Akawungeezi akamu kojja yagendanga mu kwegezaamu mu bbandi, gye yakubanga trombone, olwo n'ayimirira okunywa ku tavern n'adda mu byalo ng'ajjudde obulamu. Mita 500 okuva e

Castrangia yatandika okuyita "Concettina, 'ntoia...". Mu kiseera ekyo, awaka, ssenga yali ategese ekiyungu eky'ebbumba okubugumya amazzi ku tripod. Ekitundu ky'okufumba yalina ekibbo ky'amazzi agabuguma nga bamuyiwamu, oboolyawo okusuula omwenge. Mu ssowaani ey'ekyuma ssenga yateekateeka obutungulu n'ennyanya okusiika pasta. Obutungulu bwali tebufumbiddwa bulungi era ne busesema. "Lya, bwe kitaba ekyo nja kutwala omusipi nkuwe emirambo...".

Mu biseera ebyo omukazi eyasibuka mu Venetian ye yali omuzaalisa w'e San Basilio. Omugga bwe gwali gubooga mu biseera by'obutiti, Uncle Michele yamusitula ku kibegabega kye (ciancalea) okugula ebintu mu dduuka ly'eddagala e Novara. Yayimirira awaka n'agamba nti "Antonia, muwe shawl, kinnyogoga". Ssenga omwavu, simanyi oba yakitegeera nti yali muganzi wa Michele.

Kati nnali wa myaka etaano, nga nneeyawudde ku byalo, nga sirina muntu yenna gwe njogedde nali nfuuse ng'ensolo ey'omu nsiko. Nakwatibwa ensonyi buli muntu. Bwe twagenda e Novara neekweka kubanga nnali ntya abantu. Baliraanwa baategeera enkyukakyuka eno era bwe batyo ne bawa ba kojja bange amagezi okunsindika mu kibiina ekisooka. Ekirungi ba kojja baali bakakasa. Kale lumu ku makya ssenga yatuma kojja wange Michele okungulira bisikiiti n'agiteeka mu kibbo ekyeru eky'obusaanyi jjajja wange ku ludda lwa kitange kye yali ampadde. Ng'ali wamu ne bisikiiti yateekamu eggie eppya. Yanwerekera mu nasale esangibwa okumpi n'ekigo ky'ekyalo. Omubiikira bwe yaggulawo oluggi okunyaniriza, nnatandika okukuba enduulu. Olw'okutya ekisero nakisuula wansi, eggie ne likutuka ne lireka obucaafu wansi wonna. Ssenga yanbonereza ng'ankuba emiggo egy'amaanyi n'anzizzaayo eka. Kale olunaku

Iwange olwasooka mu kibiina ekisooka nalyo lyafuuka lyange erisembayo.

Kyatuuka, okuva lwe nnali wa myaka ena, kojja wange n'agamba nti: - Concettina, genda e Novara onfunire carmieri (tranquilizers) olw'okulumwa omutwe. Nadduka ku luguudo lw'ennyumbu nga ferret, ne mpita mu disitulikiti y'e Greco, oluusi ne nyimirira ku nsulo okumalawo ennyonta, ne ntuuka mu dduuka ly'eddagala erya "du Surcittu". Ye, omukugu mu by'eddagala, yeewuunya nnyo n'ategeeza mikwano gye nti mu kaseera katono nnali ngenda n'okudda e Novara ng'omulabe. Ku myaka etaano bantwala e Barcelona ab'eKKanda ez'ewala. Eyo gye nnalaba era ne nwuliriza n'okwewuunya okunene omulundi ogwasooka... leediyo! Twagenda ne mu dduuka okugula olugoye olwa langi y'entangawuuzi. Omuyambi w'abatunzi yateesa nti: - Era gula enkoofiira n'akatambaala enjeru. Ku nkomerero baamatizibwa era omuyambi w'edduuka n'awaayo ebitundu bibiri eby'obwereere ebya satin ebya bbululu eyakaayakana ne bbululu omutangaavu. Enkeera emifaliso twagitwala ewa maama eyakola engoye mu nnaku ntono. Ku Ssande nnawuliranga nga bawala ba marquises ne barons ba Novara.

Mu kiseera eky'obutiti mu 1941, wakati mu lutalo, taata bwe yali amaze omulimu gwe e Sardinia, yasalawo ne mukwano gwe okunoonya obugagga bwe mu kibuga ekimu eky'omu bukiikakkono era n'abeera ng'addamu okukola omulimu gwe ogw'edda ogw'okukola embalaasi. Waaliwo okuwulira mu bbanga nti maama yali ayagala okwegatta ku taata era kino kyantaataaganyizibwa, nnyo ne kiba nti olunaku lumu naserengeta wansi w'ekitanda kye, nga nneeyambula ne nneetegerezza empeke z'omuceere ebbiri, enfuli ez'omu maaso eziriko ebikuta kubanga ssenga wange teyannazangako. Banzigyako mu bukambwe. Nzijukira nnalaba omusaayi kubanga

nnali nneetusizzaako ebisago. Naddamu okussaako essaati ya kanvaasi eyali yeetaagibwa emisana n'ekiro, olwo n'assaako olugoye, era nga tewali akitegedde.

Nga tannagenda, maama yagezezzaako okuva mu maka ga jjajja mu nteeko, anti omwavu yasigadde yekka. Yalowooza ku ky'okussaawo amataala g'amasannyalaze, mu kiseera ekyo nga gano obuyinza bwa bakama. Emabegako, "u lusu" yakozesebwanga n'amafuta. Uncle Michele kino kyamutaataaganya: oluvannyuma lw'ennaku ntono yayita omusawo w'amasannyalaze mu kuddamu n'amuteekako n'ettaala mu nnyumba ye, kale bwe nnagenda ku kyalo nange ne nnyumirwa akatono akatono ku madaala ag'embaawo agawanvu. Bwe nnalina okugenda mu kaabuyonjo (a latrea), okusinga ekinnya eky'enjawulo ekyali ku mwaliiro ogwa wansi emabega wa laboratory ye, bulijjo wabangawo ssanduuko z'abafu ezitumbibwa okumpi nayo, kojja ze yazimba okubeera nga zeetegefu singa wabaawo okusaba.

Ku makya ga March 1st 1942, nga nyambadde satin eya bbululu ng'eriko emikono gya bbululu omutangaavu, nga ndi wamu ne kojja wange ne jjajja Tore, nawerekera maama ne bannyina abato okutuuka ku posita e Piazza di San Sebastiano, kwe kugamba, yee, okutuuka ku... bbaasi, eyandibatutte ku siteegi y'eggaali y'omukka e Vigliatore. Mwannyina Rosa ow'emyaka 4 teyayagala kulinnya era kojja we, okumumatiza, yamugamba nti: - bw'otolinnya ojja kulwala - (Nja kukufuuwa emirundi eberi).

Nze omukulu, nga nfugibwa ssenga wange, saavaawo ne nsigala mu Novara. Nnali sisobola kulekera awo kukaaba. Nanoonya okubudaabudibwa mu mikono gya jjajja. Naye yasigala yekka era ku lunaku olwo nnasula naye okumukuuma. Oluvannyuma lw'ennaku nga amakumi abiri ebbaluwa eyasooka

okuva ewa maama yatuuka ng'eyogera ku buwanguzi bw'olugendo. Taata yali amufunidde omuzigo omulungi nga gulimu amazzi mu nnyumba ne sitoovu ya ggaasi, ekintu ekihya gy'ali. Ng'agenda mu maaso n'embooji, olunaku oluvannyuma lw'okutuuka yayise omusawo w'enviiri mu nnyumba amuwe enviiri ez'omulembe. Ku kyalo kumpi abakyala bonna baayambalanga enviiri empanvu nga ziriko tupe. Mu bufunze, maama yali musanyufu era nga mumativu omulundi gwe ogwasooka mu bulamu bwe. Ku nkomerero y'embooji yansebeza ssenga we. Mazima ddala teyalowooza ku kubonaabona kwange mu Castrangia.

Olunaku olwaddirira nga tugenda, ssenga Antonia yanzizaayo mu byalo n'agamba bba angulire akatabo k'ekibiina ekisooka anjigiriza okuwandiika nsobole okugenda mu siniya eyookubiri mu October mu kifo ky'okugenda mu siniya esooka. Nze omwavu: Nnali sikyasobola kuzannya, naye nga nnina okumala ebiseera byange nga mpandiika ffulaayi ne nnamba. Buli luvannyuma lwa kiseera omusomesa oyo yayitanga mu Castrangia ng'adda okuva e San Basilio gye yali asomesa. Amannya ge yali Maria, yali muwala wa kapiteeni ssenga we gwe yali amanyi. Yamuwa egiraasi y'amazzi. Mu kiseera kino namulaga akatabo n'ampa akaweefube. Yaggye ekkalaamu emmyufu mu nsawo ye n'awandiika nti "well done". Nga ssanyu, ssanyu nga nneeraba nga ntenderezebwa, ekintu eky'enjawulo gyendi. Nagenda nnyongera okubeera omunaku buli lunaku, nabeegayirira bantwale ewa ba kojja ne bajjajja bange ku ludda lwa kitange, naye ssenga yagamba nti tekyetaagisa.

Yatya nti nnyinza okubabuulira engeri gye nnayisibwamu n'okuliisa. Mu butuufu, emmere teyali emala akawala akatono akalina okukula n'okukulaakulana: ku makya bampa omugaati omukalu nga guliko kkeeki, emisana ne bampa saladi

y'ennyanya n'emizeyituuni ebiri. Akawungeezi, bba bwe yali awo, Ssenga Antonia yafumba pasta n'assaamu ssoosi eyakolebwa nga yeesigamyee ku butungulu obubisi. Era bwe nnali sigirya nnassa mu kabi ak'okukubwa ennyo. Ku by'enjawulo, akawungeezi akamu yafumbanga pasta n'ebinyeebwa oba ekika kya polenta ekigonvu era ekigonvu. Ku Ssekukkulu, omwaka omuggya, Carnival ne Paasika zokka mwe batta enkoko oba olubuto. Mu January batta embizzi mwe baafunira salami n'amasavu ag'akawoowo, kyokka nga balina okuliibwa amatondo ku ttonsi bwe kitaba ekyo tebyandibadde bimala mwaka gwonna. Buli luvannyuma lwa Ssande kojja wange yagulanga tripe encaafu nga, ne kati, okukirowoozaako kwokka kinnyiiza, oba ebyenda ebimu ebizingiddwa ku ttabi lya parsley, scallops, oluvannyuma ne zisiikibwa. Byonna byali mmere ya buseere kubanga okusenziira ku bo, tetulina kuba basaasaanyi nga bajjajjaffe era ne banddiKKana nti: - Olaba bulijjo baba n'ebibbo ebijjudde sosegi ne sitokisi, balya n'okunywa. Tulina okwewala abantu abo - baagamba -. Ba kojja bange baali batya nti ab'eKKanda endala bandinzikirizza okukkaatiriza okwegatta ku maama ne taata ku ssemazinga. Baagezaako nnyo okunkyawa ne kiba nti oluusi bwe mbasanga nga nnyiga emikono ku maaso gange nneme kubalaba.

September yali atuuse era nga nnina okukola ebigezo by'okuyingira mu kibiina ekyokubiri. Ba kojja bange bantwala mu kyalo, ne beebuuza ku muyonjo okuntunuulira, omusomesa gwe nnandibadde nayo mu siniya eyookubiri n'omusomesa w'olukiiko olufuzi olw'ebigezo. Bonna baaleeta amagi ng'ekirabo okunyweza okukuzibwa kwange. Nnali sifunangako nkolagana na bantu abo, ekibiina kyalimu emmeeza z'embaawo eziwerako ez'ebifo bibiri nga ziriko ebisenge bya yinki. Nze waaliwo abawala abalala abaali bakola ebigezo by'okutereeza. Banfuula

okugonjoola ebizibu by'okugatta n'okuggyako ku lubaawo. Ebisenge bya yinki n'olubaawo byombi byali bipya ddala gyendi. Nali nkankana ng'ekikoola olw'okutya n'okuswala, nga simanyi kugonjoola bikolwa, kubanga Ssenga Antonia yali anjigiriza okuwandiika ennamba okuva ku emu okutuuka ku kkumi yokka. Olwo ne bansaba mpandiike sentensi, nga ndowooza katonno mu katabo, naye nga simanyi wa ntandikira. Oluvannyuma lw'obuvuyo obwo, omuyonjo n'antwala awaka. Ssenga yamubuuza engeri ekigezo gye kyatambulamu era omuyonjo n'amuddamu nti tekitambudde bulungi nnyo, naye ng'ensala esembayo eri eri abasomesa.

Ekyewuunyisa, ebyavaamu byali birungi era ne nyingizibwa mu kibiina ekyokubiri: Nnali mwetegefu okugenda ku ssomero, naye ekizibu ky'epulaani ne kivaawo. Uncle Michele yali agenze ku dduuka olunaku olwasooka n'agula ekisigaddewo ku lugoye oluddugavu. Ssenga Antonia yankolera yunifoomu yange mu lunaku lumu. Ssente endala zaali zeetaagisa okugula folda eyo. Ba kojja bange baalina ssente naye nga bafuba nnyo okutereka kale ye omugayaavu n'akola ekisoboka n'ankolera folda ya plywood ng'eriko ekikwaso ky'eddirisa. Tebangulira wadde ekkalaamu. Kojja yazimba emu ng'eriko akati akagonvu nga ku nkomerero kuliko akawoowo akasibye. Bano tebaasobola kukyusa bitabo byombi n'ekkalaamu era nga balina okubigula. Nga October 1st 1942 ssenga wange yanwerekera ku ssomero. Yasooka kugenda mu podestà okusaba satifikeeti y'amazaalibwa essomero gye lyali lyetaaga kubanga nnali sivudde mu kibiina. Omusomesa yali ajjudde ekisa era n'anyaniriza n'essanyu, naye nga mmutya, mpozzi olw'okuba mu kifo ky'omukono gwe ogwa ddyo yalina ekikuta kya kapiira olw'akabenje akaaliwo ng'akyali mwana muto mu kkolero lya kitaawe erya pasta. Nnaweebwa ekifo mu nnyiriri ez'omu maaso. Bannange abapya, abaali

tebandabako mwaka gumu emabega, nga bakwatibwako nnyo olw'okubeerawo kwange, baagugumbula wakati waabwe nti: - Lwaki kino kireeta sicca-sicca? - (Ono akawala akatono akagonvu y'ani?). Natiisibwatiisibwa nnyo era ne nswala, saasobola kuyasamya kamwa era nga siddamu na bibuuzo omusomesa bye yambuuzza mu kwagala.

Nnali mwana wa nsiko era nga sirina buvumu kusaba kufuluma kusiiyibwa, era lumu ne nfuuwa omusulo. Kale bwe natuuka awaka ssenga yankuba kubanga yalina okunaaba olugoye lwange olutaali lugenda kukala mu budde enkeera anyway. Ennaku zaayitawo era ekintu kye kimu kyaddamu okubaawo buli mulundi. Omusomesa eyakitegedde mu ttuntu, yansindika mu kaabuyonjo, naye oluusi yeerabira ne nzizaayo ku nze. Bayizi bannange tebanneefaako ne banneewala nga balinga abatawaanyizibwa kawumpuli era nga tebagezaako na kukola mikwano nange.

Baamanyigana kubanga baasisinkana mu kyalo, so nga nze nnalina okutambula kumpi essaawa emu okutuuka mu nnyumba mu byalo n'olwekyo sirina mukisa gwa kufuuka mukwano nabo. Ba kojja bajjanga mu kibuga ku Ssande zokka okusisinkana mikwano gyabwe n'okumala nabo essaawa ntono ez'essanyu mu maaso g'eccupa y'omwenge. Naye ebiseera ebisinga ssenga yasigala waka okufuna ebiragiro by'okukola ku bba. Ku myaka mukaaga nnatambula mu luguudo oluwanvu olw'ennyumbu olwali lulinnya. Mu kitundu ky'ekkubo nnayimirira okulonda ekibinja kya violets nga kyetooloddwa ebikoola okuwaayo eri omusomesa.

Natuuka ku ssomero nga nkooye. Oluvannyuma lw'emisana naddayo mu byalo nga nwerekerwako okuwuuma okuziba amatu okwa cicadas n'enjuba eyaka, nga sisisinkanye mwoyo mulamu.

Nasibira mu hovel eyo ne nsigala nzekka okuloota nange mu mbeera eyo etali ya mireembe nga ssenga yeeyongera

okunkakalira. Kojja, bwe yamala okukola, kumpi bulijjo yayimiriranga ku tavern n'adda awaka ekiro ekikeesezza olwaleero, bulijjo ng'atamidde. Oluusi, ng'atamidde okusinga bulijjo, yabula n'atadda waka. Ssenga we n'abamu ku baliraanwa baagenda okumunoonya mu ttumbi ku mabbali g'omugga ng'ettaala ziyaka. Bwe baamusanze agudde ku ttaka ne bamumatiza okudda eka.

Mu kiseera ekyo, ku ssomero nnali sisobola kukola kintu kirungi kyonna. Ku nkomerero ya kwata y'okusooka omusomesa n'agabira lipoota kaadi, olwo n'obubonero bw'abafasisiti era ebyembi n'amasomo gonna agatali gamala: lipoota yange ye yali esinga obwavu mu kibiina. Okuzzaamu ssenga amaanyi namugamba nti ne lipoota endala zaali ng'ezange era ssenga katonno atwale eky'okutega. Bwentyo olunaku ku lunaku nnafuna obuvumu ku lwange era mu kibiina nagezaako okukola emikwano ne bayizi bannange abamu. Nnali njagala okubatuukirira, naye ne banzigya mu mboozzi zaabwe, oboolyawo olw'okuba mu maaso gaabwe nnali muwala wa kyalo mwavu.

Essuula eyokusatu - Emizannyo ku musenyu

Mu myaka gye yamala ng'oli wekka mu Castrangia, obudde tebwayitangako kubanga ekintu kyokka kye wali osobola okukola kwe kuwuliriza okuwuuma kw'ebinyonyi olunaku lwonna ate mu biseera by'obutiti okuwuuma kw'ebinyonyi ebiziba amatu, nga sirocco yeekulukuunya okuva mu nnyanja. okuyita mu kkubo erya zigzag ery'omugga ne bakuma omuliro mu kiwonvu. Ebisolo by'omu byalo byali mikwano gyange. Bwentyo ebiseera byange nnabimala nga nfumiitiriza. Nazimba ensi yange nga ntandikira ku bifaananyi ebyandabikira ku mugongo gw'eggulu oba wakati mu matabi g'emiti: ebisolo by'omu nsiko ebyayogera, abazira be nnasimba ennyiriri ku mabbali g'Olwazi lwa Headsaver n'oluvannyuma n'ebyange amaanyi ag'obulogo nazifuula okugwa, nazitunuulira nga zisaanawo olw'okutya. Olwo ne nfuula Olwazi olusota olwawukana mangu ku lusozi era, bwe lubuuka waggulu, ne lusaasaanya entiisa mu byalo byonna. Nakyusa ebire, ne bifuuka amaato agabuuka ne ntambula mu bbanga nga ndowooza okugenda okusukka ennyanja ey'ewala, maama ne bannyinaze gye baali bannindirira. Enseenene ezaava mu mazzi

g'omugga ne zizimba okutuusa lwe zaafuuka ensolo ennene ennyo ezaatuuka n'okusimbula ebimera nga bwe bigenda mu maaso mu mugga.

Oluusi nnajjukiranga ffeesi ya ssenga Antonia eyali tenyuma. Tanjagala, teyanjagala era namukyawa: maama yali ankwasisizza mwannyina naye era yali ansubizza nti olunaku lumu ajja kujja anfunira: eno y'ensonga lwaki nnatera okulinye emiti,. yasikambula embalaasi, ng'asubira okumulaba ng'atuuse ku mugongo gw'embalaasi enjeru ne taata. Mu bibuga ebiriraanyewo ebya San Basilio ne Vallancazza abasajja bonna baali bavuddewo. Kye kyasigalawo baali bakazi, abaana n'abakadde abatonotono. Byali byalo ebisirifu obulamu bye bwali tebukwatako katonono. Ebiseera byali biyimiridde era abantu baali bakkiriza nti buli kimu kyandikyuse, nti olunaku lumu, olutalo bwe lunaggwa, embuga yandiyingidde mu buwanguzi mu kibinja ekyo eky'amayumba agasaasaanidde, agafudde era agakankana. Nandyagadde nnyo okuba n'emikwano, okumanya nti siri nzekka era nga nsuuliddwa, okusobola okukuumibwa, okumanya nti nsobola okuddukira mu maka g'omuntu ono oba oyo. Nnali sirina na ddembe kugamba nti sirina maka, nti bazadde bange baali wala ku lubalama lw'ennyanya olulala, okusukka bbululu oyo atakoma, nti wakati wange nabo waaliwo ng'olusozi oluwanvu era olutayitamumu. Wabula nawalirizibwa okubeera ne ssenga wange eyampisa obubi. Bwe nnakirowoozaako ne ndaba ng'alabika, yannyiiza n'eddoboozi eryo ery'amaanyi era ery'obukambwe. Eddoboozi eryakolebwa okuleekaana, okuleekaana, okuvuma n'okuvuma.

N'ebisolo byatya eddoboozi lye. Ne bba yekka ye yassa wansi ekifuba kye era eddoboozi lye ne likyuka ddala, ne lifuuka okuwuuma kw'endiga. Ssenga yalowooza nti akawala akatono tekasobola kutegeera bigenda mu maaso ebimwetooolodde.

Sikoma ku kutegeera buli kimu, naye, n'ekirala, saasirika oba nga sikola kintu kyonna. Lwali lutalo lwa buli kiseera. Olutalo olutaggwaawo era olukooya. Buli luvannyuma lwa kaseera nalowooza ku biseera eby'omu maaso: yali mukadde era nga talina ky'asobola kukola, nange nnali muto era nga ndi wa maanyi, naye wadde nga buli kimu nnali siyinza kumuyisa bubi, tekyali kitundu ku butonde bwange.

Oluusi nnasembereranga omugga we nnasanga abantu nga bagenda okwoza engoye, okukola eby'okwoza, kwe kugamba, baayoza ebitambaala n'emifaliso, nga basooka kunnyika buli kimu mu vvu. Oba nga, oluvannyuma lw'ekiseera ky'okusala, bajja okunaaba ebyoya by'endiga ne babikalira mu musana okubyerusa olwo ne babikozesa okusiba emitto gy'ebitanda. Nagenda okukung'aanya ebiwujjo ebyasigalawo wakati w'amayinja ku lubalama ne mbiyambaza ddole yange ey'ekigoye. Bwe nnali simanyi kya kukola, natandika okusitula amayinja agaali ku lubalama lw'omugga nga nnoonya enseenene, ne nzisiba mu ngeri ey'obukugu n'engalo zange waggulu w'omutwe gwange, okwewala enjala zazo okunyiga engalo zange. Nazitwala awaka era akawungeezi ssenga bwe yakoleeza omuliro ne nziyokya ne nzirya: ku lwange kyabadde kijjulo kya njawulo. Oluusi mu kifo ky'enseenene, amangu ddala ng'ejjinja lisituddwa, ebikere ebitonoto ebyatidde ennyo byakuba amasasi waggulu nga bibuuka mu nneekulungirivu, ne bindeetera okubuuka olw'okutya. Nalowooza nti be bazannyi bannange era oluusi nnatuuka n'okwejjusa olw'okugenda, nga mbaleka bokka mu nzikiza ekiro kyonna. Bwe nnalina okudda eka akawungeezi nnayita mu ddooboozi ery'omwanguka Uncle Michele, nga nkozesa omukisa gw'eddoboozi eryatondebwa mu kiwonvu. Oluusi mu biseera by'obutiti nga waliwo ab'omu maka ga Scardino abaali babeera mu nnyumba eyali esingako waggulu

mu kiwonvu, nnagendanga okubakyalira. Nazannya ne Mimma eyali omuto mu baganda.

Goofy yazimbanga entebe n'emmeeza za ddole. Nga kyali kirungi okumala essaawa ntono mu kkampuni. Ku makya bankubira essimu nga bagenda emitala w'omugga okunona amata. Baali balina ekibbo kye baali bagenda okujjuza, "Concettina" yali mumativu okumulaba ng'akikama. Nnannyini nte ezo Micca a Cappellea yansaasira n'ampa ekitundu ky'egiraasi. Ewa ssenga wange twalabanga amata emirundi ebiri omwaka: bwe yakola bisikiiti ate ku Paasika ng'ateekateeka amayiba n'eggi ly'empeta erya langi. Amata bwe gaafumba buli kitundu ekisembayo nakisikambula. Mu kisenge ky'ennyumba y'omu kyalo mwalimu ekitanda kya kojja, bwe kiba nga kiyinza okuyitibwa ekitanda, ng'embaawo ziteekeddwa ku bikondo bibiri eby'ekyuma nga ziriko omufaliso ogw'obusaanyi, okuva bwe kiri nti baali balese ogw'enviiri z'embalaasi e Novara. Nalina okwebaka ku mufaliso ogw'obusaanyi nga waggulu waliwo omufaliso gw'amagye omukadde gwokka, nga gulimu amafuta ate nga gufuukuuse. Nagenda okwebaka n'essaati ya kanvaasi gye nnayambalanga ne mu misana nga sirina buwale. Tekisoboka kunnyonnyola bunnyogovu bwe nnafunanga buli kiro. Enkuba bwe yatonnyanga nga balina okuteekebwamu ebidomola okusobola okukung'aanya amazzi agaali gayingira okuva ku kasolya. Bwe nnabanga nneetaaga okusiibwa ekiro, nnalina okuva mu nnyumba ne nkikola okumpi n'amadaala. Singa saakitegedde, lwaki nnali ndoota, era nga nkikola ku mufaliso ogw'obusaanyi, ku makya nange nanditutte emiggo mingi. Ssenga Antonia naye yeebaka ng'ayambadde essaati y'emu gye yakozesanga emisana, ate Uncle Michele ne yeekulukunya nga nnyina bwe yakola.

Omukolo gw'okwebaka gwabaddewo okusenziira ku mukolo

ogwa bulijjo: nasooka kwebaka, oluvannyuma ne gutuuka ku ssenga wange, olwo kojja n'aggyayo bbulawuzi ye eya kanvaasi ey'emisono n'obuwale obw'omunda. Ng'alina essaati eyali efuuse enzirugavu ennyo gye yayambalanga emisana yagenda ku kitanda n'aggyako ettaala y'amafuta eyabadde eteekeddwa ku mmeeza ku bbugwe. Nze eyali omujoozi, neefuula atatunudde era ne ntunula mu ngeri yonna: bwe yafukamira okuzikiza ennimi z'omuliro nnalaba silhouette ye ng'efulumye ku bbugwe, ng'ekisiikirize ky'Abachina, ng'erina din-don eyali ewaniridde. - Oh, nga kirungi nnyo! - yagamba, kubanga omwenge gwonna gwe yali anywedde gwamuyokya nnyo. Okumpi n'ekitanda kyabwe kwaliko enkoofiira bbiri, kwe kugamba, ebisero bibiri ebinene eby'omuwemba mwe baaterekanga ettiini enkalu. Baazibikkako obugoye obucaafu n'obuzito era ku busembayo kwaliko obuwale bwa kojja obuyonjo. Mu bbokisi okumpi n'ekitanda kyange baaterekanga emigaati n'akatambaala nga banzita ku mutwe nga ngenda ku ssomero mu biseera by'obutiti, obuwale bwange obw'omunda n'obwa ssenga. Nazikozesanga ku Ssande zokka nga tugenda mu mmisa e Novara. Ba kojja bange bagamba nti tetulina kuzambala mu byalo kubanga tujja kuzambala nga tetulina mugaso.

Mu January batta embizzi. Baateekateeka sosegi ezimu ne bassaamu omunno mu masavu. Ebigere ebyafumbiddwa byakuumbwa mu kiyungu ekya terakota nga kinnyikiddwa mu masavu. Zitera okuliibwa mu May n'ebinyeebwa ebigazi ebibisi kubanga mu buwangwa tezasobola kuliibwa. Lumu, lwali lwa April, nabuuzza ssenga wange ku nsonga eno kuba enjala yali ennuma nnyo nga simanyi kya kulya na mugaati. Ssenga yatandika okukuba enduulu nti nagwa eddalu. Olunaku lumu bwe nnali nkomawo okuva ku ssomero, nnasisinkana Ofelia ne mwannyina ku luguudo lw'ennyumbu. Baali bafiiriddwa nnyina

era nga bakomyewo ne kitaabwe okuva e Bufalansa.

Baali bakira nnyo okunsinga, nabasaasira ne mbagamba nti: muyingire gye mbeera, mu kiseera kino ssenga wange afulumye okunona amazzi, mu oven mulimu ekiyungu ekirimu emmere, mutwale, mweriise naye temuli'. t say anything then to anyone.- Banneebaza era nga bavugibwa enjala, ne bagoberera amagezi gange awatali kulonzalonza. Mu May, ba kojja bwe baali bamaze okufumba ebinyeebwa ebigazi, baagenda okunona ebigere by'embizzi ate mu kifo ky'ekyo ne basanga ekiyungu kyokka ekirimu amasavu: mu butonde nga balowooza nti nze, okumala ennaku nnyingi ne bannyiiga okunsasula. Ku mulundi ogwo nnawulira nga nnenyumiriza nnyo kubanga omulundi ogwasooka nnafuna essanyu ery'okuwangula olutalo olunene n'omululu gwabwe. Olw'obutaba na buyonjo, enseenene zaafuga nga tezitaataaganyizibwa mu nnyumba yonna. Bansiba ensingo ekiro era ssenga yansiigako amafuta g'ezzeyituuni buli kawungeezi okutangira enkwale okunsonseka omusaayi. Ku makya ensingo yange yalabika ng'esiigiddwa langi. Okufaananako ne ssenga wange, nange nnalina enkwale, nga simanyidde kunaaba mutwe. Ate ssenga yanyiga enviiri n'azisiigako amazzi ne ssukaali okuzikuuma nga ziri mu sitayiro.

Ate bayizi bannange bulijjo baali bayonjo. N'omwavu mu bo teyali mucaafu nga nze. Omusomesa era yayambako mu mulimu gw'okusuula ku bbali ng'ansikambula okuva ku buli muntu okutuuka ku mmeeza esembayo. Omubiri gwange gwali mucaafu mu ngeri etayinza kwogerwako. Bannaazanga mu mugga omulundi gumu mu mwaka, ku mukolo gw'ekivvulu kya Ferragosto, ekisinga obukulu mu kibuga. Lumu bwe nnali ndowooza ku maama, nnali wa myaka nga musanvu, nnagwa mu vvu eryali libuguma erya bbulooka. Nayokya omukono ogwa ddyo era ssenga teyantwala wa musawo, wabula yanzijanjababa

n'omuddo buli lunaku. Nalina ebiwujjo bibiri ebifaanagana n'amagi g'ejjiba abiri, nakuba enduulu olw'obulumu naye nga tasenguka. Nalabika nga nnyiga ebibe.

Nawona mu ngeri ey'ekyamagero oluvannyuma lw'emyezi ebiri era n'okutuusa kati nkyalina obubonero bwakyo. Mu kiseera ky'okusoma, bwe nnali ku lubalaza ku Ssande emu, akawala akatono akaali kakka ne kambuuzza oba njagala kugenda naye mu musomo gwa katekisimu gwa Miss Vincenzina. Nnali simanyi kiki kubanga ssenga yantwalanga mu mmisa mu nnaku enkulu zokka, nga sitegeera makulu ga kugenda mu kkanisa kye gali. Faaza, Faaza Buemi, yali abeera okwolekera ennyumba yaffe, naye nnamusisinkana emirundi mitono nnyo ne mmutunuulira nga siyagala. Ssenga wange yanziramu ad nauseam nti: "Bw'oyogera naye, kabona oyo ajja kukusala olulimi." Kyokka nnasaba era mu ngeri gye nnali sisuubira ne nfuna olukusa okusoma emisomo gya katekisimu. Amangu ago nnawulira nga nteredde mu mbeera eyo. Omuwala oyo yampa akatabo n'olupapula lw'amawulire. Nnawulira essanyu lingi nnyo nga mpulira ebikwata ku Yesu. Olunaku lumu yang'amba nti yali agenda kunteekateeka okugenda ku Komunio yange esooka. Nakyogerako awaka ne bang'amba nti nkyali muto nnyo. Namuddamu nga nlimba nti abawala bonna mu kibinja bandikoze. Mu butuufu baali bamaze okukakasibwa, wabula nze n'omuwala twasigala tukkiriziganya ne tuteekawo olunaku ne kabona wa San Nicola: olunaku lwa Corpus Christi.

Obuzibu bw'olugoye olweru bwajja, naye waliwo eyategeeza ssenga nti ababiikira baali balupangisa. Olunaku lwe nnalindiriddwa lwatuuka: ku makya yanwerekerako mu kusiiba mu kkanisa. Yalowooza nti abawala abalala baaliwo kubanga yali takolangako kaweefube kutuukirira mukyala wa katekisimu. Ng'akitegedde nti ndi nzekka, yanvuma nti: "Mulimba, mujoozi."

Omusomesa wange naye yali mu mmisa ku makya ago n'abantu abalala. Abakyala abamu abaaliwo baamukkakkanya. Faaza yatuuka n'ankwata ku mukono n'antwala mu sacristy okwatula. Yantegeeza ebigambo ebirungi bye nnali siwulirangako. Nawulira nga nbuuka okugenda mu Ggulu era ne nneegamba nti: "Si kituufu nti bakabona basala ennimi, okwawukana ku ekyo bamanyi okutegeera okubonaabona kw'akawala akatono." Singa nsobola nandimunywegera ne mmunywegera n'essanyu.

Yanfuula okwogera Hail Marys ttaano ng'okwenenya ne nkomawo mu ntebe yange. Amangu ago ssenga yambuuza kye nnali KKambye omusosodooti nti amazeeyo ebbanga ddene bwe lityo, ne KKamba nti: - Omuwala yanjigiriza nti okwatula kyama -. - Yee, naye olina okuntegeeza omulundi ogusooka - yakkaatirizza omukubi w'ennanga. Tekisoboka. Waaliwo mmisa, Communion era nga nfuluma bankaka okunywegera omukono gwa kojja ne KKamba nti: "Nsaba onwe omukisa". Natandika ne jjajja, bulijjo ekigambo kye kimu, olwo ne nneetooloola abooluganda bonna. Ssenga Gaetana yampa akatabo. Enjala yali ennuma naye nga tewali muntu yenna yampa mmere. Ebiseera ebisinga, omukolo bwe gwaggwa, kyabanga kya mpisa okugenda mu bbaala okunona granita ne bisikiiti, naye ne bawangulwa omuze gw'okutereka: emisana twalya essowaani ya pasta ate emisana ne tugenda ew'omukubi w'ebifaananyi kubanga abooluganda baawa amagezi okuweereza ekifaananyi kya maama.

Nnali mmaze ekibiina ekyokubiri era nga mpise n'obubonero butono nnyo. Omwaka ogwo twalina okusula mu byalo mu kiseera kyonna eky'obutiti. Nawakanya: - Wakiri ku Ssande nnina okugenda mu mmisa n'okukyalira jjajja ali yekka -. Yali musajja mulungi nnyo, ng'alina obulwadde bwa asima. Omuwala yamulagajjalira, ng'ekimu kiva ku bulagajjavu, ng'ekimu kiva ku bukwakkulizo bwa bba, bulijjo ng'anyiiga eri baliraanwa, ab'enganda ne ssezaala.

Engoye nazitwala okunaaba ne nzitwala ewa ssenga mu nkukutu okuva ewa Michelillo bwe kitaba ekyo wandibaddewo obuzibu. Yali tawulira wadde omukwano eri kitaawe: olunaku lumu omu ku bannyina be yajja e Castrangia okubategeeza nti afudde. "Bw'otogenda, nja kukusamba mu mmana," bwe yamugamba.

Bwe wabangawo akabaga ku kyalo, bammemba ba bbandi y'abayimbi baweebwa "pezzo duro Uncle Michele, tekyategeerekeka oba lwakuba yali tayagala oba lwakuba yavugibwa ku kabonero akatali ka bulijjo ak'obugabi, bwe

yandaba nga mpita n'ankubira essimu nti: "Concettina, jangu ofune ice cream". Era bwentyo nakozesa omukisa okunyumirwa, ku mikolo egyo egitatera kubaawo, ekintu ekirungi.

Ekiseera ekiyise Dr. Cosentino okuva e Baceno yanzijukiza ekintu ekyali kibuze mu kujjukira kwange. Bbandi bwe yali ekuba mu nguudo z'ekibuga, abaana baagezaako okwegatta ku kaweefube. Naye okusobola okulaga obutuufu bw'okubeerawo kwabwe kyali kyetaagisa "okumanya" mmemba. Okukikakasa, yalina omukono gwe mu nsawo ya jaketi ye. Mu ngeri eno nnagoberera kojja wange Michele, ate Gianni Cosentino, mutabani w'omusomesa wa pulayimale era nga talina taata, n'akuuma omukono gwe mu nsawo y'omukulembeze w'ekibinja.

Wakati mu lutalo, bbomu ezimu zaatandika okugwa mu Novara. Buli omu yadduka era abamu be tumanyi ne baddukira naffe e Castrangia. Nze kaali kabaga kuba nnali nsobola okubeera mu kkampuni. Buli luvannyuma lwa kaseera ng'owulira enduulu y'amasasi. Amawulire ag'ennaku era gatuuse nti mutabani wa nnannyini dduuka lya pastry e Orlando yakutuse bbomu. Maama ono e Domodossola, ng'ali lubuto omulundi ogw'okuna, yasigadde yekka ne Rosa ne Antonietta. Taata yali ayitiddwa okuddayo e Sicily okubeera Bersagliere. Nga wayise emyezi mitono ng'agenda yategedde nti nnyina yazaala akawala akatono akayitibwa Emma era nti yalina obusobozi okudda eka kuba yali asuubirwa okusonyiyibwa n'abaana bana.

Ebyembi bwe yatuuka e Domodossola yasanga ekyewuunyo ekikaawa: Emma yali takyaliwo oluvannyuma lw'ennaku 12. Nga wayise ennaku bbiri yalina okuddayo mu maaso. Nga wayise emyezi mitono - kye kiseera eky'obutali bukakafu n'obutali butebenkevu oluvannyuma lwa 8 September - yasobola okutoloka mu buweereza bw'amagye n'adda e Novara okulinda

olutalo okuggwa okwegatta ku nnyina. Yaggulawo akaduuka akatono akakola engatto. Buli lunaku nnagendanga okumulaba. Shy but shrewd for my age, I had the intuition nti taata yali agenda kwebaka n'omukazi omufumbo naye nga alina omwami ow'amagye. Olunaku lumu nayingira mu box office ku luguudo olulinnya mu Piazza Bertolami. Omuntu okuva mu dduuka eryaddako yali anyumya ne taata. Nakuba engalo zange eza index ne middle nga zisonga okugogola amaaso ga taata eyali afera maama. Muliraanwa yasobola okunziyiza, ate taata n'agamba ng'amwenya nti "Mind your own business". Mu '44 omulenzi ow'enviiri enzirugavu yazaalibwa, enviiri enzirugavu nga ye...

Mu Badiavecchia jjajjaawe ku ludda lwa kitaawe yalwala kookolo w'olubuto. Nafuna olukusa okuva ewa ssenga okugenda okumulaba. Nnateranga okukka okuva e Castrangia ne ntambula mu kitundu ekyo ku mugga. Nzijukira mu buliri, nga ndi mu mirembe. Jjajja yali akyali bbize n'edduuka era ng'asobola okuliwaayo obudde butono. Yamuteeka ettabi ly'omuzeyituuni mu ngalo okugoba ensekere, naye yeeyongera okusajjuka nga takyalina maanyi era ne nzigoba. Nga November 2, 1944 ku myaka 66 yabuuka n'agenda mu Ggulu. Taata yali akyali mu Sicily. Ba kojja be nabo beetabye mu kuziika.

Buli luvannyuma lwa kiseera nnafunanga ebbaluwa ezimu okuva ewa maama. Mu '45 taata yaddayo e Domodossola ate mu '46 muganda wange Giuseppe yazaalibwa.

Essuula ey'okuna - Amafuta, enseenene n'eriiso ebibi

Olutalo lwali luyitiridde mu nsi yonna, empuliziganya yali nzibu, era nga tetukyawulira ku Maama. Ekirungi taata yali ayitiddwa e Sicily mu Bersaglieri Corps era bwe yafuna ennaku ntono ez'eddembe n'ajja okunkyalira. Olw'olutalo abantu baali bangi nnyo mu byalo. Abantu ababundabunda batera okumala ennaku kkumi na ttaano, naye olwo ekibuga ne kiba mu kabi ak'okukubwa bbomu era ne basinga kwagala kusigala mu byalo omwaka gwonna.

Buli luvannyuma lwa kiseera nnaddukiranga abantu abo. Waaliwo amaka agalimu abaana bana nga buli kiseera babeera mu mbeera nnungi wadde nga tebalina mmere. Nalaba omululu gwa ba kojja bange abaali balina ettiini enkalu nnyingi nnyo nga tebaziwa muntu yenna: nakwata omukono omulungi ne nzibaleetera mu nkukutu. Ebimu ku binyeebwa bye bampa ekyenkya nabiterekera. Yadde omugaati omukalu: akatundu ssenga gwe yateeka mu nsawo nga sinnagenda ku ssomero nnagabana n'abaana abo era mu kuwaanyisiganya ne bampa akapapula kwe mpandiika, ne banzannya ku luwuzi era omu ku bo n'azimba eby'okuzannyisa, entebe n'... ebitanda bya ddole

bye yampa ne mwannyina omuto, ate mwannyina omukulu n'atukolera ddole za rag.

Oluusi kyatuukanga nga nkka ku mugga, abakazi okuva mu bitundu ebyetoolodde gye bagenda okwoza engoye zaabwe n'evvu, era ne nnyimiridde awo nga ntunula mu kwewuunya omuliro ogwakoleezebwa okubugumya amazzi mu kibbo ekikwatiddwa waggulu n'amayinja amanene abiri. Ssenga wange sirabangako ng'alongoosa bino. Kumpi teyanaaba oba yagenda ku mugga nga tewali muntu yenna aleme kubikkula ngoye ze eziriko amafuta ate nga zicaafu nnyo.

Emirundi emirala nnatunuuliranga abakazi abaali babunye bafuta elukibwa awaka ku mayinja okumala ennaku bbiri oba ssatu. Baagufukirira ne bagukalira wansi w'omusana ogwaka okutuusa lwe gwafuuka enjeru. Bulijjo ssenga wange yankubira essimu awaka naye nga neefuula atawulira. Mu kiseera ky'olutalo, muka mwana we naye yali akomyewo okuva e Turin n'akawala akatono. Olw'okussa ekitiibwa mu Salvatore, mutabani we omuto, yayisibwa nga nnaabagereka. Mu kiseera ekyo baasigala mu kyalo era olw'omukolo ssenga yaggyayo ssabbuuni ow'akawoowo, obutambaala bwa bafuta, ekyuma ekikala amasowaani, olugoye lw'oku mmeeza n'obutambaala okukola ekifaananyi ekirungi. Wabula nayisibwa ng'omuweereza, ne nsindikibwa okudduka emirimu n'okunona amazzi okuva mu nsulo, kubanga okusindika omugenyi kyali kya buswavu.

Ssekukkulu yatuuka era okusenziira ku mpisa z'omu bukiikakkono, ku makya omugole yaweebwa ekirabo ekirungi ennyo okuva ewa Baby Yesu eri muwala we: seti ennungi ey'ebiyungu n'ebibbo eby'okukola ddole. Nali musanyufu ku lulwe, naye mu kiseera kye kimu nnali nbuutikidde obusungu ng'ebintu ebyo tebintuukangako. Nnali ngenda nnyongera okunafuwa. Waaliwo emizabbibu naye zisanze okugirya: gyalina

okunyigirizibwa olw'omwenge. Oyinza okulya eyo yokka eyabbibwa ku baliraanwa. Entangawuuzi zaakuKKAanyizibwa naye okuzitunda. Ebimu nabirya mu nkukutu ng'ensowera eziri mu nsiko. Ba kojja bange baagulanga amata ku Ssekukkulu ne Paasika zokka okukola bisikiiti era nga nzisika n'akajiiko nga kafumba. Ssenga wange teyatera kuntegekera magi gasiike. Nali ntera okusuubira nti ajja kunsika ku lwange: - Tugiteeke wala kale bwe tuba tulina n'okubiika amagi ne kuyitawo (yali muvubuka okuva e Messina eyatambulanga mu byalo ng'akung'aanya amagi n'agayisa nga mapya) ffe asobola okuzitunda n'afuna ssente -. Yakung'aanya amagi okumala emyezi ebiri oluvannyuma n'agatunda.

Abantu b'e Messina abaaguze amagi osanga baalina akaana akaana mu ngalo. Ettiini zaali zirina okunywa, ntono zokka ze zaali zisobola okuliibwa, endala zaalekebwa okukala mu musana okuzitunda oba okuzikuuma olw'omusana. Mu mwezi gwa October, akawungeezi kaakolebwanga entangawuuzi ennungi ennyo. Singa wabaawo ezisigaddewo ezisekuddwa, kojja yazireka ku mmeeza mu kasenge akatono (si ku ssowaani wabula ku mat eyasiigibwa amafuta olw'amaafuta agatonnya okuva ku ttaala) era ku makya, bwe yazuukuka ku bana okugenda ku mulimu, yanzizuukusa n'ankwasa ebikuta n'ang'amba nti: "Olya ekyenkya". Nagondera ne nzirya olw'enjala, naye nga ziwooma ng'amaafuta era tekyewalika nga zinnuma olubuto. Kojja yeewaana nti: - Njagala nnyo muwala wa muganda wange, ntuuka n'okumutegekera ebikuta nga bikyali kiro -. Mu butuufu kojja yalina obukyayi mu maaso ge. Oluusi zaali za kyenvu, nga zimyufu ng'omuliro ng'anyiize: wadde nga zaali ntono, amaaso ago gaali gamulumba mu maaso. Zaali ntono era nga nnyimpi ng'ebinnya ebifunda nga biyiwamu obukyayi. Mu kiseera ekyo, ekiddukano n'ensowera byawangula. Buli

luvannyuma lwa kaseera ssenga yampa ekijiiko ky'amafuta. Kino kikuuma ensowera nga teziri wala, n'agugumbula okwematiza... olwo n'atandika ne "prichentu": - Mazzai un vermu gruossu quennu ia pagana, ùa u mazzu chi sugnu bonna Abakristaayo. Oba ku Mmande owulira, oba ku Lwokubiri owulira, oba ku Lwokusatu owulira, oba ku Lwokuna owulira, oba ku Vinardi owulira, oba ku Lwomukaaga owulira, matteia du jurnu of Easter u Viermu sturdudu a tierra casca.-

(Nnatta ensowera ensavu nga ndi mukaafiiri era kati mmutta ng'Omukristaayo. Ku Mmande Entukuvu, ku Lwokubiri Entukuvu, ku Lwokusatu Entukuvu, ku Lwokuna Olutukuvu, ku Lwokutaano Olutukuvu, ku Lwomukaaga Olutukuvu, ku makya g'olunaku lwa Paasika envunyu ewunyiriza egwa wansi).

Simanyi ngeri gye nnawonamu.

Wano tuggulawo enkokola.

Emyaka mingi gyayitawo nga n'olubuto lunnuma. Nagenda okukola x-ray n'ebyuma ebinene ng'ekisenge. Bampadde 'white pap' okulaba oba waliwo amabwa. Ebyembi, tewali kintu kyonna kyasobola kulabibwa. Omusawo omukugu mu by'okukuba ebifaananyi (radiologist) yagamba nti bulwadde bwa gastritis era n'ampa eddagala eriweweeza ku bulumi okukendeeza ku bulumi. Natuuka ku ssa nga sisobola kulya lubuto na kijiiko kya mazzi. Nnali wa myaka nga ataano. Paolo mukwano gwa Armando okuva e Piacenza, yansaba okuntwala ew'omusawo omukugu. Era yajja ewa Dr. Mazzeo. Ekintu ekyali kikebera olubuto tekyasobodde kuyingira kusukka mumiro. Omusawo yagamba nti: "Simanyi ngeri gye nnyinza kutaasaamu mukazi ono, ekyuma ekiyitibwa pylorus kiggaddwa." Abantu bonna abaali bakola gastroscopy baavudde mu kisenge ku bigere byabwe. Nze ku

stretcher nga nnina IV. Omusawo yandagirira eddagala ery'amaanyi okumala emyezi ebiri. Bwe nakomawo ekivuga n'okutuusa kati tekyayita. Eddagala eddala ery'amaanyi ennyo okumala emyezi esatu.

Nga wayise emyezi etaano oluvannyuma lw'okukyalira ekifo ekisooka ekivuga kino kyatandika okumenya ekiwujjo ekiyitibwa pylorus. "Eky'amagero!" Dr. Mazzeo bwe yategeezezza. Oluvannyuma lw'okuggyibwako ttanka yambuuzza ebibuuzo bingi okutegeera oba yazaalibwa oba yavaako. Natandika okukaaba nti: "Osanga ge mafuta Zizi ge yampa buli kadde olw'ensowera." Omusawo yateeka emikono gye mu nviiri ze: "Oil? Era okyali mulamu!". Nga ngenda mu maaso n'obujjanjabi, oluusi n'oluusi nnaddamu okukebera olubuto.

Olw'omusawo Mazzeo eyataasa obulamu bwange, kati oluvannyuma lw'emyaka nsobola okunyumirwa emmere nga nnina eddagala eriziyiza emmere yokka.

Omuntu bwe yamukubidde essimu ng'asenziira ku lubalaza, ssenga we yasigala yeekulukuunya omutwe. Olwo ne bamuwa amagezi okumira akagiraasi akatono aka ferroquine ng'ali mu lubuto lwereere. Yamatiza bba okugigula era ku makya nange n'ampa egiraasi.

Ate era, enzikiriza enkyamu nayo yafuganga mu nnyumba eyo. Bulijjo kojja we yalumwa omutwe olw'omwenge gwe yanywanga, naye okusenziira ku ye ekivaako yali liiso lya muntu ebbi. Omukyala yalina okumugoba: yakwata essowaani n'amazzi, n'ayiwamu omunno n'ettondo ly'amafuta n'oluvannyuma n'atandika ne prichentu olw'okulumwa omutwe: - Ogliu biridittu, ogliu santissimu, jjangu mu nnyumba eno ogobe kino morocchiu, ogliu biriditto, fuluma ogobe mammucca ono... (Amafuta ag'omukisa, amafuta amatukuvu ennyo, yingira mu nnyumba eno

ogobe eriiso lino ebbi, amafuta ag'omukisa, funa amaanyi ogobe sitaani ono...).

Ekifo kino eky'amafuta ag'omukisa, nga bwe kyagaziwa, kigoba, okusinziira ku nzikiriza yaabwe, eriiso ebbi. Nga wayise akaseera katono amazzi ne gamansira mu nsonda ennya ez'ekisenge era omutwe gwe ne gugenda.

Okuwonya ebiwundu, emisuwa gy'enseenene gyagattibwangamu amafuta, n'akatundu akatono ak'ennyama ne bakola omubisi. Bagamba nti omutabula ogwo ogw'entiisa gwali teguliiko nsobi! Ku makya bampa egiraasi y'amazzi nga mulimu ne magnesia. Oluvannyuma lw'akaseera nga byonna nkankana, nnalina okufuluma mu nnyonta okwesumulula. Bwe nnawona ne bansindika ew'omukazi eyali akola obulogo: yanpima okuva ku mutwe okutuuka ku bigere n'akaguwa ate emikono gyange egy'okwebungulula n'akozesa kye kimu. Singa ekitundu kyali kibulamu kyaziyiza okufa olw'omwaka ogwo.

Ne bwe kiba nti mu ngeri yaabwe ba kojja baalina okukkiriza mu Katonda, mu Batukuvu, mu Madonna. Buli mwaka nga September 8th baatambulanga okutuuka e Tindari, okutuuka mu kifo ekitukuvu ekyaweebwayo eri Black Madonna nga kiromita nga amakumi ana okuva mu kibuga. Edda okuva ku myaka etaano nnalina okukola penance eyo.

Ku mukolo gw'okulamaga okugenda mu kifo ekitukuvu ekya Tindari, olunaku olusooka ssenga akole cappini (enkampa) okuva mu bigoye. Uncle mu budde yagenda okuyigga n'aleeta awaka enkazaluggya emu oba bbiri ez'omu nsiko okufumba. Okusobola okukola ekifaananyi ekirungi, ssenga era yateekateeka aubergines ezijjudde. Yatunula mu ndabirwamu n'ayoza mu maaso n'olugoye. Mu kiseera ekyo oluyimba "Where is zaza, my beauty" lwali ku mulembe era nafuna omuze gw'okuluyita "zizi".

Twasitula okugenda e Tindari ku ssaawa nga kkumi n'emu

akawungeezi okutuuka ku makya. Nga nkooye era nga nkooye olw'obunafu bwange, nasaba emirundi mingi amazzi amayonjo, naye tebaagagula ku midaala ng'abantu abalala bonna abakooye: baasimba ennyiriri ku nsulo yokka eyali esangibwa okumpi n'ekkanisa amazzi agookya mwe gaakulukuta nga tekyayamba kukkakkanya bbugumu. Okusenziira ku nnono, baagula entangawuuzi, ebinyeebwa ebigazi n'ebinyeebwa bya cannellini, oluvannyuma ne bagenda mu mmisa, ne basaba Madinuzza era nga bafuluma ne basisinkana bannaabwe ku kyalo n'abooluganda lwange ku ludda lwa kitange. Emisana twagenda okulya wansi w'emizeyituuni egyali gyetoolodde. Kiswaza nti nnali nkooye nnyo, olunaku olwo mu butuufu bulijjo waaliwo emmere ewunyiriza okukola ekifaananyi ekirungi mu maaso g'emikwano. Ekyemisana kyalimu olubuto lw'omu nsiko olwafumbiddwa mu oven, nga bulijjo kojja yagendanga okuyigga akawungeezi kabiri emabega, ng'asibye aubergines ne peppers, emizabbibu ne bisikiiti ezaakolebwa awaka. Okudda eka mikwano gyano baatwalanga eky'entambula: mmotoka oba ebigaali ebisimbulwa embalaasi. Natunula, nga nalekulira dda okudda ku bigere. Singa wabaawo kojja gwe nnali nsobola okwebagaza embalaasi, bwe kitaba ekyo kyali kiruma.

Essuula ey'okutaano - Enjuki

Nga bakyali ku nsonga y'eddiini, olw'okuba kojja yali mmemba w'ab'oluganda, baalina obuvunaanyizibwa okwatula n'okuwuliziganya ku Ssande y'Ekibiina mu kkanisa y'e San Giorgio. Omukolo gwabaddewo ku ssaawa ttaano ez'oku makya, Faaza yasoose kwatula abasajja bonna mu chapel, oluvannyuma n'agenda ng'ayolekera confessional eri abakyala.

Bwe gwatuuka ku ssaawa ya ssenga we, eyali ayambadde ekitambaala ekinene ekiddugavu, yaleeta ekyambalo ekyo okumpi n'ekikuta okwebikka nga bwe kisoboka: kyalabika ng'alina okussa kaamulali. Yayatula n'oluvannyuma: - Kati kiseera kyo - yang'amba. Wadde nga nnali njagala okwatula mu mwaka, saasobola. Ssenga wange yanboggolera nti: "Tolina kusekerera Mukama, omulundi gumu mu mwaka gumala, bwe kitaba ekyo tosaanira kutwala mugenyi kubanga osobola okwonoona ne bwe muli n'amaaso go."

Ku ssaawa nga mwenda Mmisa Entukuvu, okugatta n'okudda awaka amangu ddala. Nga bulijjo, olw'ensonga ezitaliimu nsa, kojja we yatandika okulayira n'afuna okusesema okw'obusimu. Ebintu ebitayinza kwogerwako byagwawo: singa olunaku olwo olw'ensonga ezimu omuntu yeetaaga, nga tasobola kufuuwa malusu, bwe kitaba ekyo yandisuula Mukama mu kamwa ke.

Singa mu bubi kyabangawo, yaddiranga ekibikka ky'ekibbo, n'akifuuwamu amalusu n'addamu okunywa amazzi ago nga galimu amazzi ne ssukaali. Mu wiiki entukuvu, abantu baasulanga mu kibuga ne bwe kiba ekiro okwetaba mu kubuulira okw'akawungeezi okwakolebwanga omumonko. Ku Lwokuna colombe zaategekebwa, ensaano ya bisikiiti mu ngeri ez'enjawulo nga mulimu amagi agafumbiddwa amakalu nga gafumbiddwa n'amazzi ne anella, ekirungo eky'obutwa ekikuba langi. Ku Lwokutaano olutukuvu ku makya g'ekisiibo twakyalira amasinzizo gonna agaali gayooyooteddwa n'ebikoola by'eKkaano, olwo ne tumira ebikoola bisatu ebya muzzukulu (omuddo ogw'eddagala ogulina akawoowo akayitirivu) ekyakakasa obulamu obulungi omwaka gwonna.

Tewalina kukola misana okwewala okulumya Yesu eyakomererwa, singa otunga empiso yandikuluma, singa olaba nga waliwo akabi ak'okulumya omubiri gwo, n'ebirala. Ku lunaku olwo, kyonna kye nnakola, saakubwa wadde, bwe kitaba ekyo Yesu yandikaaba. Ku ssaawa kkumi n'emu ku Lwomukaaga wabaddewo Mmisa y'emirembe n'okuzuukira. Abaana bonna baaleeta amayiba okufuna omukisa gwa kabona oluvannyuma ne bagulya. Sisobola kuggyako kumatira okwo kubanga nnalina okutaasa ejjiba lyange n'amagi abiri olw'olugendo lw'essomero olwategekebwa ku Lwokubiri oluvannyuma lwa Paasika. Nnalina okuwaayo eggie eri omusomesa. Ku lunaku lwa Paasika bangulira akaana k'endiga akatono akakoledwa mu pasta ow'obwakabaka, akasinga obutono nneme kusaasaanya ssente nnyingi. Kojja yali muyitirivu nnyo n'ayaka engatto ze n'enfuufu eyava mu ssowaani eyatondebwa ku muliro. Ssenga bwe yali akimanyi nti amaliriza omulimu era nga bagusasula, yampa amagezi nti: "Buuzza kojja wo oba ye yaleese ssente."

Nze naye katono tulina okumusinja ng'abaddu abato babiri

okutuusa lwe yasengulwa n'amuwa lire kkumi ate nange ttaano. Ssente zange saasobola kuzikozesa kubanga zaali zigenda mu bbanka y'embizzi. Lumu nnagamba ssenga nti njagala kuzannya kalulu. Yakkiriza kubanga yalina essuubi nti ajja kuwangula. Owange byali bya bulimba. Mu butuufu nange nawulira nga nfunye obuzibu mu kwambala bw'ogeraageranya ne bayizi bannange: baali balina sikaati, naye ssenga yali taziyagala era nnawalirizibwa okwambala engoye ezijjudde. Bonna baali bambadde obugatto bwa ppamba obweru, obwa kitaka oba obwa bbululu okutuuka ku maviivi, nnalina okumatira n'amasokisi ge yakola mu langi ya kijanjalo, langi eyali egula ssente ntono okusinga endala. Nazambala waggulu w'okugulu nga kiwagirwa 'elastic band', naye ekizibu ekisinga obunene kyali nti, awatali kigere, zaatuuka okutuuka ku kisambi. Waggulu waakyo nnayambadde obugatto obumpi nga buliko emiguwa. Nasuulibwa dda ku bbali ekimala era nga nange nnina okwawukana ku ngoye zange. Nga nnina liri ttaano nali ntegese okugula obugatto obusingako obulungi bwe nnayambala ku makya nga sinnayingira kibiina. Edduuka lyaggalwawo ku lunaku olwo. Ssente saasobola kudda waka kubanga ssenga yandizizudde. Nalowooza ku kuzikweka wansi w'ejjinja ku luguudo lw'ennyumbu. Enkuba yatonnya ekiro era olw'okuba zaali zikoledwa mu mpapula, zaasasika ddala, nga bwe nnakitegeera enkeera ku makya bwe nnagenda okuziggyayo.

Ennaku kkumi na ttaano zaayitawo era ssenga wange n'ambuuzza oba nnawangudde akalulu. Ne mu kiseera ekyo saali mwesimbu ne KKamba nti yee. Ssente ezo tezaatuukangako. Ku Lwokutaano olutukuvu, mu kutambula okussa ekitiibwa mu Bikira Maria ow'ennaku, okusisinkana omusomesa n'amusaba annyonyole. Nnali nfa ensonyi. Mu butonde yali tamanyi buli kimu, bwentyo ne nfuna ebikonde bibiri okuva ewa ssenga wansi

w'amaaso ge ag'amaanyi. Bulijjo nnagendanga ku ssomero kyeyagalire, naye nga n'ebyavaamu tebibi. Tewali yali antegeera era bulijjo nnakuzibwa olw'okuteesa, kale maama yali mukakkamu nti bulijjo banfuula okusoma. Nali bulungi n'embwa yokka, okutuusa olunaku lumu kojja eyali atamidde n'akomawo okuva mu kibuga ng'alina tripe era ensolo n'ekwata ekitundu okweriisa. Ng'akwata emmundu abajaasi gye baaleka, yamutta mu byalo ebiggule. Kyannyiiza nnyo.

Mu kiseera ky'okuwuula nagenda okunoga empeke z'eKkaano n'emwanyi ezaalekebwa ku luggya lwa baliraanwa, ne nziteeka mu nsawo ne nzitwala mu kyuma kya Mukyala Tindara ku mugga. Olwo akawunga ne mbutwala e Novara ewa mujja wa maama nga bwe yali nnamwandu ng'alina abaana abato babiri, yagenda okukung'aanya enku mu nsiko ku makya n'akoleeza oven okutegekera abo abamuleetera akawunga emigaati, n'afunayo ku ssente n'... akagaati akatono eri abaana.

Mu September, ettiini bwe zaali zikuze, nnalinnyanga ku bimera ne nnoga ebibala ebiwooma, nga mbiteeka mu bisero by'omuwemba ebyawanikiddwa n'akaguwa okuva ku matabi. Ettiini zaasalibwanga ne zirekebwa ne zikala mu musana ku bbugumu. Oluvannyuma lw'ennaku ntono zaafuuka nkalu. Baasimbibwa mu bisero ebinene nga baliibwa mu budde obw'obutiti. Mu biseera ebyo ebirungi, Mukyala Maria, muliraanwa okuva mu byalo, yajja okuteekateeka ettiini enkalu. Nnateranga okugenda okumukyalira. Yali maama w'abaana bangi. Omu ku bo, Carmelo, yalina obulwadde bw'okusannyalala. Buli luvannyuma lwa kaseera yali takyasangibwa. Maama eyali mweraliikirivu yagenda okumunoonya era nange ne mmuwerekera kumpi nga tusanyuse.

Bwe nnali mu siniya ey'okutaano omusomesa yatusaba okutegeeza bazadde baffe nti agenda kututwala mu sinema

tulabe firimu ya "The Little Alpine". Ba kojja: "Temugenda kulaba kasasiro oyo." Muganda wa kabona eyali akontana yali awulidde nti: "Olina okumusindika, nange simulabye." Olwo ne basengulwa ne nsobola okugenda.

Ekipapula kyali kituuse okuva ewa maama nga kiriko swiiti. Nnali nziireese abamu ku ssomero. Kyali kiseera kya njala era ne swiiti zaali zibula. Mwannyina w'omusomesa wange yasomesa siniya ey'okuna nga nze ndi mu siniya ey'okutaano. Yasaba swiiti z'akawala akatono akansinga obwavu akaali mulwadde era zonna nazimulekera.

Mu 1945 taata yaddayo e Domodossola. Naddamu okumulaba mu April wa 1946 era waaliwo maama wange eyali asuubira omwana.

Nnamala ennaku nga kkumi nga ndi mu ssanyu ne bazadde bange. Nnateranga okugenda okukyalira bajjajja ne ba kojja, bwentyo ne ndya nga bwe njagala era ne nnywa sooda mungi okuva ewa jjajja eyazitunda. Ku nkomerero maama yayagala okuntwala mu bukiikakkono bwa Yitale, naye ssenga wange, bulijjo ow'obulimba era eyeefaako yekka, yamumatiza okundeka naye. Nnali mu siniya ey'okutaano, bulijjo nga nfuba okusenziira ku buzibu bwange. Mu nnaku z'ebigezo amawulire g'okuzaalibwa kwa muto we gaatuuka. Nga ndi musanyufu ddala, naye nga nnaku mu kiseera kye kimu, nnakaaba olw'essanyu n'obulumi. Mpozzi olw'ensonga eno omusomesa yankuza wadde nga nali siyanjudde kamwa mu biseera by'ebigezo. Omwaka ogwo baatandikawo ekitundu kya siniya ku kyalo era kumpi bannange bonna baali beetegekera ebigezo by'okuyingira okukiyingira. Nze tewaaliwo mukisa: ba kojja bange baali bakakasa nti enjuki zokka ze zaagenda mu ssomero ery'ekika ekyo. Mu butuufu bwe baamala siniya nga balina okugenda e Messina okusoma diguli zaabwe eza master. Bazadde bange baalina okulowooza ku

ky'okusindika ssente z'ebitabo, tebandikoze nsaasaanya yonna. Nasigala nkaaba kubanga nnali njagala kweyongerayo okusoma. Olwo ne bampa omukisa okwewandiisa mu kkoosi y'ekikugu ey'emyaka ebiri, ekika ky'essomero lya middle embi ennyo erimala emyaka ebiri. Abantu abasinga obwavu baagendayo, mu ngeri yonna nnakkiriza. Nga ntambula nga nkomawo n'okudda, ku makya n'emisana nnagenda mu musomo. Essomero lyali litabuddwatabuddwa: abasajja abasinga okukola effujjo baawanise emikono ku dayirekita eyali asomesa okubala, era baagwa n'abasomesa b'e Yitale n'Abafaransa. Abawala baasomesebwanga emirimu gy'awaka ate abasajja ne basomesebwa okumanya eby'obulimi. Mu butuufu, tetwayiga kintu kyonna n'akatono. Amagoba gange gaali malungi nga nnina ensonyi era nga nnina ennyonta ennene ey'okuyiga.

Omwaka gw'essomero nga tegunnaggwaako abasomesa baali batutegese okugenda mu katemba ow'abazirakisa. Nalina okukola endabika nga nyambadde ng'enseenene y'oku nguudo. Waaliwo enkoofiira ya kojja we, empale ennyimpi zaali teziriwo. Bwe nnagamba ssenga wange, yayomba nti: "Oli musiru okuteeka bondi." Ssaaggwaamu mutima: Nagenda ewa mukyala w'omusawo w'enviiri Liezza okusaba okwewola bbulawuzi ya mutabani we. Kale akawungeezi k'omuzannyo nayambala ng'enseenene y'oku nguudo, wakati mu kukuba mu ngalo kungi n'okuggwaamu essuubi kwa ba kojja bange, abaaliwo mu balabi ku mukolo.

Ebyembi n'emyaka egyo ebiri gyayitawo ne mmalako okusoma emirembe gyonna nga ndowooza nti nnali nsigadde nga simanyi nga n'okusinga edda.

Essuula ey'omukaaga - Nsaba onsonyiwe (Ekitangaala ky'emmunyeenye) .

Nnalina emyaka kkumi n'ebiri maama n'ajja okunkyalira mu August ne taata ne muto wange gwe nnasooka okulaba. Okulaba ffeesi ye entono kyansanyusa era olunaku olwo ndujjukira ng'olumu ku lusinga obulungi mu bulamu bwange. Bazadde bange baali bamalirivu okuntwala nabo okudda ku ssomero, naye ssenga yabagoba ekirowoozo ekyo omulundi ogw'ekkumi n'ekitalo: yandinsindikidde okubeera omutungu ng'asuubira okuyiga obulungi omulimu ogwo. Era bwe kityo bwe kyatuuka, nga bwe nnali njagala. Bazadde bange baagenda ne nsigala e Sicily ng'omusiru. Okuva olwo saafunanga mirembe era bulijjo nkaaba mu kyama. Ba kojja bange baagamba nti mazima ddala bazadde bange tebandinjagala nga bo, nti bankuza ng'omwana omuwala (muwala mazima ddala yandiyise mu bulumi bwe bumu nange). Olunaku lumu ssenga wange yagenda ew'omutungu asinga obulungi mu kibuga, maama naye gye yali ayize omulimu ogwo, okumubuuza oba anpangisizza. Omukozi w'engoye yamuzzeemu nti yalina dda abawala munaana era tasobola kwongera ku muwendo. Enkeera ssenga we yamuleetera amagi okumumatiza n'agamba nti: - Komawo mu mwezi gumu, mpozzi

omu ku batendekebwa agenda Turin era ekifo kisigadde kya bwereere eri muwala wa muganda wo -. Mu budde, oluvannyuma lw'omwezi gumu ssenga yansindika mu laboratory. Omuwala ono eyali tasukka mita emu n'ekitundu, yansembeza: "Okay, nja kukutwala kubanga nkusaasira, nteebereza nti wandiyagadde okujja gye ndi okusinga okusigala mu byalo." ne ssenga wo." Teyali mukyamu ddala mu kulowooza bw'atyo. Enkeera ku ssaawa munaana nnalaga. "Tandika okusenya laboratory," bwe yang'amba, "olwo ojja kunaaba wansi." Embooji yali etandise okunwunya. Natandika okuyonja nga bwe nsobola. Nnali mutono mu kikula, nnalina emyaka kkumi n'ebiri, naye nga ndabika munaana.

Nnali simanyi kuyoza wansi: mu byalo byali bikoledwa mu mayinja ate mu kyalo, awaali tile, ssenga teyayozangako aleme kuzikooya. Nagezaako okukola kyonna ekisoboka, naye omutungi n'ampita emana kuba nali sinaaba bulungi. Ku ssaawa mwenda abakozi baatuuka ne batandika okufaayo ku nsonga empya (omuwala omuto). Bonna bantunuulira n'empewo ey'okusaasira. Nawulira okwogera kwabwe era ne nkwatibwa ensanyi nga simanyi bintu bikulu mu bulamu. Buli luvannyuma lwa kaseera bampa emirimu gy'okutunga, ebintu bye saayagalanga kukola, bulijjo ebikaawa olw'obutasobola kusoma. Waaliwo ekirungi ku lunaku: emisana, nga silina kudda mu byalo, nnalya mu kasirise awaka, ne nsaasaanya akatambaala ku mmeeza, ne nteekawo egiraasi, eccupa y'amazzi n'essowaani. Mu bufunze okulya omugaati omukalu ne kkeeki nnanyumirwa nnyo okuteeka emmeeza ng'abantu bonna aba bulijjo. Oluvannyuma lw'okulya ekyemisana nagenda ewa muliraanwa eyali ansinga emyaka mwenda era nga mutungi. Yannyamba okunzigula amaaso ku busiru bwange. Maama we, mwannyina alina amagulu g'enjovu n'omulala omulema baali babeera naye.

Oluusi bansaba okulya ebbakuli ya ssupu. Omutungi yansaba mmuyambe okukola engoye z'abaana ez'okutunga engoye z'omusalaba. Lumu nnafuna ekizibu ky'ennaku ne nvaako omulimu nga guwedde ekitundu. Omulundi omulala, olw'okunyiiga, nnaggya evvu mu bbulooka ne lisiga ku madaala. Baagamba nti: "Ani aliwo? Nnakwata obulwadde?". Ku nkomerero bantegedde ne bansonyiwa.

Oluusi nnalinyanga eri ababiikira b'omu kifo kya bamulekwa mu Antoniano okuzannya ne bamulekwa. Nabakwatirwa obuggya katono kubanga ennaku zaabwe baaziwangaalira mu nteeko. Baalyanga ng'emmeeza bulijjo eteekeddwa bulungi, olwo ne bazannya era okukkakkana nga mu biseera ebigere ne beewaayo eri okwewaayo kwa Katonda nga basaba. Nalwooza nti: - Omukisa bo, tebakyalina bazadde baabwe ate nga babeera bulungi n'ababiikira, so nga nze nnina abazadde naye nwalirizibwa okubeera ne ba kojja bano ab'entiisa -. Nga tebamanyi, okwewala okubuuzibwa ebibuuzo ebiboola oluvannyuma, buli kadde nnagendanga okukyalira ssenga wa kitaawe eyali abeera ku kyalo. Namusaba ssente aweereze bazadde bange ebbaluwa nga nneegayirira bantwale nabo.

Mu November wa buli mwaka bantwala mu mwoleso gwa Sant'Ugo ogwabeeranga mu Piano Vigna. Mu kifo kino bajjajja ku ludda lwa kitaawe baateekawo ekiyumba mwe baategekera ennyama eyokeddwa ne sosegi bye baatunda wamu n'egiraasi ennungi ey'omwenge. Nze gwali mukisa gwa kubeera wamu n'abooluganda lwange ku ludda lwa kitange, okuwooma ennyama ennungi n'okunywa sooda wa langi, okutunuulira emidaala egitundira braziers, lanterns, ebiyungu by'ebbumba, quarts ne bumbaelli.

Enkeera twaddamu okugenda e Badia Vecchia ku mbaga ya Sant'Ugo, mmisa, akakung'aana akatono ate oluvannyuma ne

tuddamu okugenda ku dduuka lya bajajja bange abampa sosegi, omugaati ne sooda, kino kyayiwa okuva mu kacupa akatono akaggaddwa n'omupiira ku by'omunda.

Lumu nga Ssekukkulu tennatuuka twagenda e Messina okumala ennaku 3. Twasula n'ow'oluganda. Nze saamwagala katono: yagamba ba kojja be nti yabba amagi ku mulimi ku katale, ne kimuwugula. Nnali njize mu katekisimu nti tolina kubba. Akawungeezi twagenda ne muwala wange ew'omusajja omulungi eyakola ebibumbe. Okusobola okuba omugabi, ba kojja bange bampa ssente ne nzigula. Ku mmeeza ya Castrangia eyasiigibwako amafuta nasobola okuzimba ekifo awazaalibwa amazaalibwa. Nga nnina amatabi ga asipaagi n'ebikuta bya ppamba ebimu nakola ekiyumba. Akawungeezi nnanyumirwa nnyo embeera y'emimuli ebiri egyatondebwa n'ebisusunku by'entangawuuzi ebinywezeddwa mu mafuta n'akaguwa akali okumpi ne Baby Jesus. Uncle Michele naye yasiima ekirowoozo era n'ayagala okumpa empeera: "Ntoia, sekula amapeera abiri

Bwe nayimirira okwebaka e Novara nzekka, mu kiseera kya Christmas novena nagenda ne muliraanwa wange Antonietta mu kusaba okwabaddewo ku ssaawa 5 ez'oku makya mu kkanisa ya Annunziata. Emabega w'ekkanisa omutukuvu yawaayo entebe ku ssente. Twazireeta okuva awaka. Nga tuddayo twakyalira Carolina, omukyala ow'okwoza yinginiya, eyali yakola dda ku makya ennyo wansi w'amadaala. Mu kiseera ekyo yali yagenda dda okusena amazzi okuva mu nsulo ya San Francesco nga galimu lita ennene, okujjuza bbaafu y'embaawo. Yagambye nti: "Caùsi, linda wano, ng'enda kulaba oba bassebo baalina bisikiiti yonna eyasigaddewo ekiro ekikeesezza olwaleero, osobole okulya ekyenkya". Kumpi teyaddayo ngalo nsa. Nayita Antonietta aje waggulu ne tukoleeza ekyuma ekiyitibwa brazier. Carolina bwe yali tasobola kufuna kintu kirala kya kulya nagenda mu

ffumbiro okunona akatundu k'omugaati omukalu n'egiraasi y'amazzi ga "bumbaello". Twayimirira okutuusa ku ssaawa 8 okukola doilies, olwo ne tusiibula: Nagenda mu workshop, Antonietta yagenda ewuwe okuyambako nnyina anti ye muwala yekka alina ab'oluganda 8.

Mu Novara mwokka nnawulira nga ndi munnansi. Bwe nagenda okukyalira jjajja Turi nayoza amadirisa ge n'ampa "a srea" (a tip). Nagenda okugula eddagala ly'emisumaali. Nnagula n'ekizimbulukusa okukiggyamu nga ntegedde nti nja kuisinkana ba kotta bange. Nakozeza butto wa talcum nga butto. Woowe: olunaku lumu nakireka ku maaso ne mpita mu bizibu byange, emiggo n'okuvuma. "Ssente za kasasiro oyo waziggya wa?". Era ne mmugamba nti: "Tolaba nga buwunga?". Mu kiseera kino, baliraanwa baali basengukidde mu kitundu ekirala. Olunaku lumu bansaba okugenda mu Circus. "Sirina ssente zonna..." bwe nnagamba. Banziwola. Emisana abalunnyanja okugenda mu laboratory okunyumirwa show: enkima ku trapeze, abaana ku mbalaasi entono, enjovu, abakodo, ebintu ebitalabwangako. Ebyembi nalina okufuna lire 8.

Nga wayise ennaku ntono, bwe nnali hhenda e Castrangia, mu San Salvatore nasisinkana maama wa munnange ku ssomero ng'alina ensawo ejjudde enva endiirwa ze nnagula okuva mu balimi. Yambuuzza oba nsobola okudda mu kibuga (olw'endowooza y'ekiseera ekyo yakwatibwa ensanyi okugenda ku kibangirizi n'ensawo ye!). Nakkiriza, nga ndowooza ku ky'okukola ku ssente n'akawero. Ebyembi olw'okutuuka ewuwe n'obuzibu, yansasula entangawuuzi nnya. Nze omutima saaguggwaamu maanyi. Nafuna lira nga nguza omukyala okuva e Fantina doily. Nazimba Pinocchios eza bbaasa ng'amagulu n'emikono bitambuzibwa omuguwa. Abaana abamu baazigula ku ssente ntono. Ekirowoozo ekirala: engatto z'omusana eri abaana

abaavu. Nnali nnoonya ebizigo bya ssweeta ebya langi entangaavu mu maaso g'ebbaala. Nga nkozesa empapula za ssukaali nasalako fuleemu ne nsobola okuzzaayo ssente endala. Oluvannyuma lw'emyezi ebiri nasobola okuzzaayo lire 8.

Jjajja, wadde nga yali mukadde, asima n'okusannyalala bye yali alina okuva ku myaka etaano, yagezaako okwewugula mu byalo, okuva muwala we bwe kumpi teyagendangako kumukyalira. Yali bulungi mu myezi ebiri egy'obutiti muka mwana we bwe yatuuka okuva e Messina: yayoza engoye ze n'akyusa ennyumba okugiyonja buli kimu ekyali kikuKkaanyiziddwa mu mwaka.

Bwe twasisinkana ng'ang'amba nti: "Ssenga wo kya buswavu, toyinza kubonaabona mukadde omwavu bw'atyo mu bucaafu." Akawungeezi nagenda okuloopa, naye ssenga n'anenya muggya we: - Mutuuze, asobola okwerowoozaako ky'ayagala -. Era namuddamu nti: "Oli mutuufu, ndabye okuyonja kw'okola: watuuka n'okunaaba omusulo ne asidi ne guddamu okumasamasa." Mu kiseera kino yankuba akaseko kubanga ebintu bino tebirina kwogerwako era nga ndi muzizo.

Olunaku lumu jjajja yampa ku ssente ne ngula akatabo k'ennyimba abawala mu musomo kwe baali boogera. Okumala ekiseera nasobola okukikweka, naye akawungeezi akamu saafuna budde era kojja, bwe yali akitegedde, yatandika okulayira nti: - Ne kasasiro ono omubi, kati ofuuka mujoozi -. Ku bigambo ebyo nabimusuula mu maaso nga tannakikola. Yabulwa amaaso ku bujeemu bwange, n'asika wansi omusipi gw'empale yange n'atandika okunkuba n'amaanyi. Nnalina emyaka nga kkumi na esatu era gwe mulundi gwokka gwe yagamba mukyala we nti: - Nawulira nti waliwo omukyala asimbuta okugenda mu bukiikakkono bwa Yitale, owerekereko muwala wa muganda wo ku kyalo omusindike naye mu bazadde be -. Mu kaseera ako nawulira essanyu, natuuka n'okwerabira obulumu bw'emiggo gye

nnali nfunye, olwo ne ngenda ne ntuula ku muddo nga ndowooza. Ekizikiza kyali kitandise okugwa, nnalowooza, ng'ebisiikirize by'ekiro biyingidde mu matabi g'emiti era empewo ennyogovu ennyonjo n'eva mu mugga.

Nasigama ku muti gw'entangawuuzi ne nneebaka nga ntunuulira ebire. Naloota nnyo, ekibinja ky'ebirooto ebya langi. Empewo ennyangu yanweeweeta mu maaso. Nazibula amaaso era ekyewuunyisa nnali njagala nnyo ekifo ekyo kye nnali nkyawa bulijjo era ne nkitegeera omulundi ogwasooka n'okwewuunya nti kyakaayakana olw'ekitangaala ky'emmunyeenye kyokka. Naleka ne nnyingira mu mbeera eno ey'okusuulibwa, naddamu okuloota. Essanyu ng'amazzi ag'ekyama lyayingira mu kitonde kyange ekitono akatonnyeze. Nze saali mwana muwoomu. Ebigere byange byali biwunya, kubanga byali bitambudde ku mayinja amasongovu ag'omugga, naye omubiri gwange gwonna, n'omwoyo gwange, kati gwali gumanyidde okukyawa buli kimu ekiyinja okulabika ng'ekiwooma era ekigonvu. Naye njatula nti otulo ako akatono akawungeezi ako kaali ka kitalo era saaddamu kukasanga. Mpozzi y'ensonga lwaki nkyakijjukira. Amangu ago omukono ne guwummudde ku kibegabega kyange, Ssenga Antonia n'atuuka era mu ngeri ye, yanzuukusa mu ngeri ey'ekikangabwa nti: "Tugende eka. Bwe tunaatuuka, oja kunywegera omukono gwa kojja wo omugambe nti - Nsaba onsonyiwe -". Era bwe kityo bwe kyali.

Akawungeezi ako nagenda okwebaka nga nkankana, ekiro ekyo saasobola kwebaka era essaawa nnamala nga nsuubira nnyo olunaku. Singa naseeyeeya mu tulo nga sikitegedde, nnakankana omulundi gumu nga nlinga eyakubira essimu oba okukankana kw'okutegeera, ekyali kyetaagisa okubeera nga nzuukuse era nga ndi mu bulumi era nga tekimpa kuwummula. Ebiseera ebyasigalawo nabimala nga n'amaaso gange gazibye,

nga nneekenneenya ebisolo ebikambwe ekizikiza ky'ekiro bye kyasika ku bbugwe era nga sirina maanyi ga kukola kintu kyonna, nkaaba ne nkaaba. Naye tekyali kukaaba kwa nnaku, kyali kintu kirala kye nnali sisobola kutegeera. Enkeera saagenda mu laboratory kuba omubiri gwange gwali gufaanana nga maapu, gwali gukutte nnyo. Nakomawo nga wayise wiiki emu yokka ng'obubonero butandika okuggwaawo.

Essuula ey'omusanvu - Emilia

Ku Ssande akawungeezi nagenda mu kifo kya bamulekwa n'abamu ku mikwano gyange: omubiikira yatunnyonnyola Enjiri mu ngeri ennungi ng'alina ebisesa ebikwatagana. Nga kya ssanyu okumala essaawa eyo nga tuli mu ssanyu. Olunaku lumu yatugamba nti omulabirizi w'e Messina yali agenda kutuuka mu October ku Confirmations.

- Situla omukono gwo bwoba oyagala Essakalamentu lino nsobole okuliwuliziganya ne kabona omukulu Monsignor Salvatore Abbadessa - Olw'obutamanya kya kukola, nasitula omukono gwange mu nsonyi. Nga wayise ennaku ntono nagamba zizi. Yaswala: twalina okunoonya godmother. Namusaba muwala w'omusasi wa posita, Miss Rina, omusomesa omuto. Tuyinza tutya okumubuuza? Enkeera twagenda ewuwe n'akkiriza. Nga October 9, 1948 akawungeezi nagenda ne mikwano gyange mu Klezia ya Maama okwatula. Enkeera nagenda ku makya ewa godmother wange, eyampa akakomo ka filigree akalukibwa n'emitima emitonotono. Natandika okusanyuka. Ku ssaawa 11 twagenda mu kkanisa. Omulabirizi yatuuka n'atandika okukuza Mmisa Entukuvu. Mu kiseera kino twasimba ennyiriri mu kisenge ekiri wakati era omu ku omu n'atukakasa. Mmisa bwe yaggwa, ba kojja tebaawaayo wadde

godmother waabwe kaawa. Bamala kumulamusa nga bamala kumuyita "commare".

Nzijukira nti nga nkyali mwana muto, bwe twakomawo okuva e Castrangia, nga tetunnatuuka mu kyalo waaliwo ekifo ekisinzizo ekyaweebwayo eri Omulokozi. Zizi yayimirira akaseera katono n'agamba mu ddooboozi ery'omwanguka nti "oh mothers, oh mothers...". Nalooza nti yali ssaala. Bwe nnakaddiwa ne ntegedde nti mu kifo ky'ekyo yali akubira nnyina eyafa essimu, anti essabo lyali waggulu ddala ku chapel. Essabo nali sigendangako kubanga zizi teyagenda na ku mbaga ya Batukuvu. Namanya nti ku mulundi ogwo abantu baagula ebimuli okuva ewa Miss Signorino mu kifo ekiyitibwa "Fussadello" ne bagenda kumpi mu kutambula okuyoooyoota entaana y'abaagalwa baabwe. Lumu nasaba zizi: "Lwaki naffe tetugenda kukyalira ntaana ya maama wo?".

Yamuddamu nti ajja kwesonyiwa. - Tekirina mugaso kukoowoola "bamaama - bamaama" bwoba toyagala kumuleetera wadde ekimuli. - Ku bigambo bino katono asenguke. Twagenda e Fussadello okugula ebimu ku biwuka ebityitibwa chrysanthemums. Ku lunaku lw'abatukuvu bonna nagenda okuyita jjajja Turi atutwale ku ntaana ya "bamaamaJajja yali yaakaddamu okuzimbibwa entaana eyo kubanga mu lutalo bbomu yokka eyagwa mu ssabo ye yali egisaanyizzaawo.

Wadde nga nnali nneenyumiriza mu kuwangula olutalo olulala, ebirowoozo byange byali ne bazadde bange emisana n'ekiro. Nagezaako okwewugula nga ndi mu laabu. Natandika okunyumirwa okutunga: Nateekateeka wadding for the shoulder pads, nafuuwa ku kyuma ky'amanda. Ekyuma bwe kyayokya abawala abanene ne bagolola ebitundutundu okukola engoye. Okusobola okugikuuma nga nywezeddwa, obuzito obutungiddwa wakati wa ribiini bbiri baateekebwanga mu mugongo. Nagenda

okuzigula ku godfather wange eyali atunda ebintu by'emmundu. Zaali 'pellets' ze nnalina okuzifuumuula n'ennyondo. Oluusi natuuka n'okufuukuula engalo... Mu kiseera ekyo, Mukyala Orlando yakola emisomo gy'okusala egy'okusasula egy'abawala abakulu. Nali ntudde wala naye nga nwuliriza okutegeera ekintu okuva mu misomo. Lumu ba kojja ne bagamba nti tugenda kugenda e Fantina okukyalira "commare" ne "compareLumu godmother yabuuza zizi "Olina emyaka emeka?" Era zizi: - Amaaso gange gazikidde, sijjukira - (singa saali na kulaba, sijjukira).

Nga nfunye tip ya jjajja Turi nagenda okugula akagoye aka kiragala, okugezesa obusobozi bwange nakola sikaati. Olunaku lwe twasitula okugenda e Fantina lwatuuka (essaawa bbiri nga tutambula). Twasituka ku ssaawa 4. Nnali njagala okwewuunyisa Zizi nga nnyambala sikaati yange. Yali nfunda nnyo nga kumpi sisobola kutambula. Bwe baalaba ekitonde kyange ne batandika okugamba nti: - Twakikulunda era kati bwe kitandise okukula kyeyisa ng'enjuki. Kituswaza. Era nalaga nti: "Kino sikiggyako, bw'oba oyagala kiri bwe kiti, bwe kitaba ekyo, ogenda!" Naye mu mutima gwange nalwooza nti "nyinza ntya okutambula mu sikaati enywezeddwa bwetyo...". Twatuuka gye twagenda anyway. Commare yabuuza gye nnali nkoze sikaati ennungi bwetyo. - Sa figi illa - (ye yeekolera) yaddamu zizi. - Kale bwe tulina okutunga ekintu tujja gy'ali -. Owl amalala...

Oluusi mu kibuga nnalaba ebintu ebyannuma. Emilia yali kiggala musiru, oboolyawo nga talina mwasirizi. Kumpi buli lunaku yayitanga ku luguudo mwe nnali mbeera. Singa yasisinkana omuntu ng'ateeka omukono gwe ku kamwa. Oluusi abantu baamuwanga akagaati, naye nga waliwo n'abamuwa ebikuta bya kkeeki mu ngeri etali ya bwesimbu ate ne beekweka okulaba engeri gye beeyisaamu: omuwala omwavu yatuula ku

ddaala ly'oluggi n'akuba omutwe ku bbugwe. Olunaku lumu bwe nnali ngenda ku dduuka okunona akawuzi nnawulira eddoboosi ery'omwanguka erya Antonio, omuzibe w'amaaso. Okuva mu kigo ekisangibwa waggulu ku kibuga, yalangirira nti sardines zaali zituuse. Nga nnina lira ntono okuva mu tip ya jjajja ze nnali nsigazza, nagenda mu katale k'ebyennyanya okugula awunnsi bbiri oba ssatu. Mu ttuntu nnakoleeza sitoovu n'amanda, ne nfumba saadi ne nziteeka mu lupapula lwa ssukaali. Bwe nnalaba Emilia ng'ayita ne nzimuwa. Yabatunuulira n'okwewuunya era n'amwenya katono okunneebaza. Namulaba ng'atudde mu mulyango ogwa bulijjo, nga takuba mutwe gwe ku bbugwe, wabula ng'ateeka engalo ze ennyimpi ku mumwa. Ku lunaku olwo saalya: Nnalina okuyonja sitoovu okuva mu bbugumu eryali lisigaddewo nneme kukkiriza ba kojja bange kutegeera nteekateeka zange.

Angela yayita mu luguudo olwo mu ttuntu ne mutabani we Nino, omulema eyatambula naye ng'ayogera n'obubonero. Baagenze n'ekibbo okunona ssupu okuva mu kifo kya bamulekwa. Olunaku lumu Nino yali yekka n'ekibbo kye, okumpi n'ennyumba yange abalenzi babiri ne bamwambula ne badduka. Yali tasobola kusitula mpale ye waggulu. Yabadde talina kawale ka munda. Mu nsonyi nnakka wansi okumuyambaza. Gwali mulundi gwange ogusoose okulaba omusajja ng'ali bukunya. Zisanze singa ba kojja baali bamanyi, kyandibadde mivuyo.

Mu emu ku bbaluwa ennyingi ze nnaweereza bazadde bange nnali ndaga okwagala essaawa ey'omu ngalo. Olw'okuba nnali nkitegedde nti Mukyala Agostina yali ava Domodossola, nnagenda okumulaba. Olwandaba n'annywegera n'ampa ekipapula bazadde bange kye baaweereza. Nagiggulawo era ekyanneewuunyisa ne nsanga ekkooti ey'ebyoya by'endiga eya kitaka ng'eriko enviiri ennene ng'engalo, enkoofiira eya felt

n'akabokisi akaliko essaawa. Nali nkankana olw'essanyu nga omukyala agiteeka ku mukono gwange. Yampa egiraasi y'amazzi okunnyamba okudda engulu ne nziruka okudda eka. Enkeera ba kojja bange bwe bajja e Novara ne bagamba nti singa nnyambala ebyoya ebyo bandirowoozezza nti ndi mulalu: tewali muntu yenna mu kibuga yalina kintu ng'ekyo. Nagyambala n'amalala anyway. Nnali nnyiganyiga omukono gwange emabega buli omu okwetegereza akasaawa akatono. Nnateranga okugiwa omuguwa, bwe kityo mu kaseera katonu n'ekutuka. Okugenda e Castrangia nasanga abakadde abamu ne bambuuzza obudde. Okwewala okukola ekifaananyi ekibi, nnatunuulira essaawa kati eyali emenyese mu ngeri etasobola kulongoosebwa ne KKamba nti nnali nneerabidde okugifuuwa. - Webale nyo -. Bankulisaayo ne beeyongerayo mu lugendo lwabwe.

Bw'ogeraageranya ne mikwano gyange nali mutono ate nga mugonvu, bonna baali "bakulaakulanye". Mu bbaluwa maama yabuuza zizi oba nali "nkulakulanye" nga mwannyinaze Rosa. Naye eri Zizi okwogera ku bintu bino kyali kya tabu. Yali tamanyi nti buli kimu ekikwata ku bulamu nkimanyi. Rebellious as always, namugamba nti "Si 'miss' kubanga ndi malnutrished". Era ye: - Oyogera ki? Bulijjo tubawagira. Lumu akawungeezi nnali nsula mu Castrangia ne mpulira nga ndi mulwadde. Nnali mu ntuyo ennyogovu. Nga ndowooza nti y'enkomerero, nnasaba, ne nkaaba ne nfuluma mu nzikiza okusiibwa amatondo matono. Era nebagamba nti: "Bw'osituka omulundi omulala gumu nja kukukuba!". Mpozzi Madonna ow'e Tindari ye yankuuma. Naddayo ku mufaliso ogw'obusaanyi ne nneebaka. Enkeera mu laboratory e Novara Miss Assunta yandaba nga nfuukuuse okusinga bulijjo. Omuweereza bwe yamuleetera kaawa n'amata nga mulimu ebitundu ebisiigiddwa nga buli ku makya, nange yampa.

Essuula ey'omunaana - Okubuuka kw'ensowera

Olw'okumala ebiseera bingi mu Novara, obulamu bwalabika nga bwakyuse: mpozzi olw'okuba nnagenda okukyalira jjajja Turi ne njogera naye mu ssanyu awatali kutaataaganyizibwa okumala emisana gyonna. Yantegeeza embooji nnyingi ezikwata ku bulamu bwe n'engeri okubeerawo kwe gye kwali okuzibu edda. Ate era, okubeera mu Novara nnafuna omukisa okulaba ebintu ebikulu ebyaliwo mu kibuga ekyo. Okusinga byonna, emikolo eminene egy'eddiini, okukuKkaana, okubatizibwa, okukakasa, naye okusinga ekintu kyonna emikolo gy'embaga, gyankwatako. Mu kiseera ekyo embaga zaakuzibwanga akawungeezi, kumpi bulijjo nnagendanga okwetooloola ne mikwano gyange mu kkanisa y'e San Nicola.

Lumu akawungeezi nnalaba omugole mu lugoye olweru ng'afuluma ng'awerekeddwaako kitaawe. Yeru nga omuzira, yali alabika nga ddole, yali mulungi nnyo! Carmelina ye yawasa Filippo. Nasaasira ddala era ne ndoota emisana: "ani amanyi,

olunaku lumu nange kiyinza okuntuukako...".

Mu biseera ebyo nalina sensations ezewunyisa, nga waliwo ekiyya era ekyewuunyisa mu bbanga, nga nina premonitions. Nnali siwummudde era nga nnindirira ekintu eky'enjawulo okubaawo. Era mu butuufu omukolo tegwababde gwa bbanga ddene nga gujja. Ku ssaawa nga 12 ez'emisana omusuubuzi wa posta yatera okuyitawo. Olunaku lumu mu June mpulira eddobozi lye nga lileekaana nti: "Campo, waliwo mail". Ebbaluwa nagitwala, yava... Domodossola! Maama yawandiikira mwannyina.

Nagiggulawo mu ngeri ey'ekikangabwa okutuusa katono okugikutula ne ngisoma, waliwo amawulire ge nnali nnindirira obulamu bwange bwonna: nga September 12th maama yandibabde ajja e Sicily okunnona n'okuntwala mu bukiikakkono! We bwatuukira nga nkyali muwala, ebiseera eby'omu maaso byali binnindirira era nga nnina okunoonya omulimu. Nga mmanyi reaction ssenga wange gye yandibabde, olw'obwegendereza ebbaluwa nagikweka wansi mu kibbo ekyalimu ennyanja ya kasasiro: singa zizi yali agisomye, omwavu nze... Oluusi Uncle Micherillo, so nga si bwe yali ng'akola mu byalo, yajja ku dduuka e Novara. Oluusi yajjanga ne zizi era, nga yeeraliikirira, n'agamba nti: "Maama wo amaze ebbanga nga tawandiika, kiteekwa okuba nga waliwo ekyamutuukako...". Nze ku ludda olulala, nnali ntya nti ebbaluwa endala yandituuse ng'erina akabonero. Mu butuufu, olunaku lumu, omu yatuuka, naye ekirungi nga tewali kyogera ku lugendo lw'e Sicily. Summer yaseerera mpola ku lwange, saasobola kulinda kulinda okwo okw'amaanyi okuggwaawo. Emirimu gyannyamba obutalooza n'okuyisa obudde okutuusa maama lwe yatuuka. Ku mbaga ya Assumption nga August 15th abantu bonna baali baagala okulaga obulungi bwabwe era mu laboratory bulijjo waaliwo bingi

eby'okukola, okusinga bulijjo: ba ladies bangi baali baagala okulaga olugoye lwabwe olupya. August 13th yaweebwayo eri abakozi abasobola okwetunga engoye zaabwe.

Nali nsabye zizi okugula olugoye luno abeere ku mutindo gwa mikwano gyange. Yakkiriza era ne nlonda olugoye lwa beige olwa layisi nga luliko dizayini za bbululu ez'amafundo. Omuwala eyali mu musomo yansala n'asaba omukozi omukulu annyambe okugitunga. Ku lunaku lw'akabaga nalina olugoye olupya nga buli omu.

Waliwo n'abamu be baali bamanyi abaava e Fantina. Omu ku bo yali alabye sikaati yange emanyiddwa ennyo ng'enywezeddwa. Yaleese olugoye n'abuza zizi nti: "Mwala wa muganda wo alina okunkolera olugoye, mulungi nnyo mu kukikola!". Namutwala ebipimo bye. Nalina mu birowoozo bya model Miss Assunta gwe yali akoledde kasitoma. Nasaba akaseera okugisala n'okugigezaako. "Si kibi, olugoye luzitowa katono, lusaanira mu Autumn. Nja kujja nga September 20th."

Mu kiseera kye kimu Carmelina, omuwala okuva mu laboratory, yayise mikwano gye gyonna ku mbaga ye, yakuzizza akawungeezi akamu mu September mu kkanisa ya Matrix. Nga nfunye olukusa lwa zizi nagenda ku mukolo. Mu bagenyi mwalimu n'omukyala okuva e Domodossola eyalangirira nti anaatera okugenda: "Concettina, ennaku zo zibaliriddwa mu Novara. Maama wo ajja kuba ajja kukunona mu bbanga ttono."

Oluvannyuma lw'okunywa ebiwoomerera ebingi nakomawo awaka nga ndi musanyufu. Ennaku zaayitawo era ekivvulu kya Tindari kyatuuka nga September 8th, omwaka ogwo ekkubo eddene ennyo eryayita mu mugga teryalabika nga nkalu n'akatono era nga terina kkomo ng'omulundi ogwasooka, kyawulikika nga nbuuka. Bwe twaddayo e Castrangia nategeeza zizi nti nja kusulayo ennaku ntono n'ensonga eyayiiya nti

laboratory eija kusigala nga nzigale okutuusa nga 12. Ku makya ago omutima gwali gukuba. Twanoga ettiini okuzitwala ewa muliraanwa ne twolekera Novara. Mu kitundu ky'ekkubo nnalaba maama okuva ewala ng'akka ku luguudo lw'ennyumbu. Nadduka nga mmutuukako ne mmuwambaatira n'amaanyi gonna ge nnalina mu mikono gyange emitono. Zizi yatandika okuleekaana nti "Lwaki wajja mangu? Olowooza osobola okutwala Concettina?". "Yee - maama bwe yaddamu - tugenda mu nnaku ssatu". "Tosobola, olina okuteekateeka olugoye lwa lady okuva e Fantina". Kyali nsonga ndala ey'okunziyiza. Yaleekaana obutasalako. Nnali nkata ku ggulu nga sifuddeeyo n'olugalo. Ekintu kyokka kye nnanneejjusa kyandibadde nti sikyasobola kukyalira jjajja Turi.

Akawungeezi ka nga 14 twalya ekyeggulo. Zizi yayasamyaka kamwa kokka okuvuma maama nti: "Ogumiikiriza otya okumuggyako, tolina mutima, onbonabona nnyo, sikyakutwala nga mwannyinaze." Nalaba Micherillo ng'amaziga gaakaaba omulundi gwange ogwasooka. Wansi w'ekisusunku kyayo ekikalu era ekikalu ng'enku, kirabika amatondo agamu ag'obuntu gaali gasigadde nga gasibiddwa. Nze ku ludda olulala, nnali nfuuse nnyogovu ng'amayinja amabajje era nga sisenguddwa n'akatono.

Ekiro saasula wadde akamwenyumwenyu, enkumi n'enkumi z'ebirowoozo byagobagana mu kavuyo mu birowoozo byange era nga siyinda kulinda kukya kutuuka nsobole okuvaawo. Maama yali alagidde takisi okuva ku musajja omulungi gwe baakazaako erya "cauzi i lupi" (empale y'omusege). Ku makya twasituka, ne tukola final touch okutuuka ku kkeesi ya bbaasa ne tusiibula ba kojja baffe. Bwe yagenda, ssenga yava mu kisenge kye ng'akaaba amaziga, ng'enviiri ze ziri wansi, ne yeesuula ku bigere bya maama, ng'asaba nti: "Kati nja kwetta ojja kuba n'okufa ku muntu wo ow'omunda okumala ekiseera kyo kyonna."

obulamu!Nkwegayiridde, ggwe nkibuuza ku maviivi gange - yagamba - ndi mukazi mwavu yekka, nzekka era nga nkwatibwa ng'ensolo omwami ow'obulimba, tewali anjagala.Mwannyinaze, nkusaba tomuggyako nze, nsaase, tolina ddembe kundeka nzekka, yakula mu ffe ng'ekimuli era kati tewali kwebaza!"

Ng'alina enviiri ezikutuse ate nga mu maaso atonnya ebitosi, yakuba ettaka ekikonde, ng'akolima obutonde bwonna. Maama yakitegeera nti mwannyina yali afuuse wa bulabe era yali abuze ebirowoozo, yali talina bugumiikiriza. Kyokka teyasenguka, teyakkiriza kukwatibwako kusaasira, yali kiggala eri ebirowoozo bye eby'okwewuunya, yatunula ewala n'alinda enkomerero ya katemba we. Ssenga bwe yakitegeera nti maama yali mukakafu, yafubutuka n'ayingira mu kisenge kye, ng'atugaana okusiibula okusembayo. Amangu ago twagenda, n'adda mu kkubo ng'avuma, bwe twatambula twamulaba ng'akendedde okutuusa lwe yafuuka akapiira akatono akaddugavu akaakwatagana n'amayinja. Oboolyawo nnali mmubadde mukambwe, ng'abaana bokka bwe basobola, naye nzijukira nti bwe nnali ntambula okuva mu nnyumba ye nga nkuumibwa omukono gwa maama, bwe nnalaba ng'anaatera okubula mu maaso gange obusungu bwange bwonna bwafuuka omukwano mu bwangu era nawulira nga mmusaasira (oluvannyuma nnakitegeera nti okumala emyezi mitono yakaaba mu nguudo ng'alinga afudde).

Mu Piazza Bertolami enzigi za takisi zagguddwaawo. Okuva mu ddirisa nnawanika emikono eri buli gwe nnalaba okutuusa ekibuga lwe kyaggwa. Mu lugendo nnalaba n'obulumu mu mutima gwange ekifo ekirabika obulungi n'ekibuga ekyagenda mpola mpola okuva ku maaso gange, twasirika okumala ebbanga ddene okutuusa lwe nnalaba ennyanja. We bwatuukira nga ndi wala nnyo ne Novara, definitely! Ebirowoozo ebiwakanya byalwana mu birowoozo byange ne sisobola kubifuga, olwo ne

nzuukuka nga maama anweeweeta, ng'andabula nti tutuuse. Awo ne njagala nnyo ensi eyo gye nnali nkyaye okumala ebbanga eddene olw'obulamu obw'ennaku bwe nnalina. Ku siteegi ya Vigliatore waaliwo okutabulwa okunene, bangi nga ffe baali basimbula nga bagenda mu bukiikakkono n'ensawo zaabwe eza bbaasa n'ensawo endala.

Empewo ennyimpi yava mu nnyanja ne mpulira omunno nga guwooma emimwa gyange. Enneewulira ennungi gye nnawulira omulundi ogwasooka. Twalinda eggaali y'omukka okumala ekitundu ky'essaawa. Nze yali mpewo mpya. Abantu baayimba oluyimba olumanyiddwa ennyo olwa "Professor, mbuulira ki ekyasooka, enkokko oba eggi." Buli omu yali ava mu nnaku enkulu ku ssemazinga ono. Lumu twatuuka e Messina nnalaba n'okwewuunya ebigaali nga birinnya ekidyeri-eryato. Lwali mu makkati ga September era mu bbanga eryo erya bbululu ennyo waggulu w'omugga guno enkumi n'enkumi z'ennyonyi ezimira zaali zeetooloola. Olw'ennyonyi yaabwe baali batunga ekirooto kyange: okumaliriza okuddayo okubeera n'ab'omu maka gange. Nagezaako okulaba Katonda wakati mu mugongo ogwo ogwaka era, wadde nga saamulaba, nnamwebaza okuva wansi mu mwoyo gwange omutono. Oluvannyuma lw'essaawa ezitabalika twakka e Rooma okutwala, oluvannyuma lw'okulinda essaawa endala, eggaali y'omukka egenda e Milan, gye waaliwo enkyukakyuka endala ey'eggaali y'omukka okugenda e Domodossola. Kyali kirooto. Mu ggaali y'omukka eyo, maama yayaniriza abantu abawerako be yali amanyi. Buli omu yali abuuza gy'ava n'omuwala eyali naye y'ani. Baali tebamanyi nti alina omwana omulala.

Nnalaba ebifo ebirabika obulungi: nnalaba n'okwewuunya ennyanja Maggiore n'ebizinga, oluvannyuma ensozi. Nabuuza bbanga ki okutuusa lwe twatuuka, nga mmanyi nti ekibuga kiri

mu kiwonvu ekyetooloddwa ensozi. Twatuuka e Domodossola ku makya ennyo. Eggulu lyali nzirugavu, enguudo nazo zaali zirabika nga zisiigiddwa langi enzirugavu, abantu baatambula n'eddaala erimaliridde nga bwe batunuulira ettaka, n'engoye zaabwe zaali nzirugavu. Ku siteegi taata yali atulinze ne muto wange gwe nnali ndabye e Sicily emyaka ebiri egiyise. Okunywegera n'okunywegera. Nga tudda eka nagezaako okuzuula ekifo ekyali kigenda okufuuka ekibuga kyange mu bbanga ttono. Nabala amadirisa g'amayumba naye nga gali mangi nnyo ne nbulwa okubalirira kwange. Amadirisa gaali mangi nnyo, n'amayumba mangi nnyo waggulu ku ndala. Zaali waggulu nnyo nga n'amaaso gange gabula mu bbanga.

Nawulira nga nfunye ekiziyiro. Enkumi n'enkumi z'ebibuuzo byambuuka mu mutwe, nga bijja ne bigenda nga sirina bugumiikiriza. Mu lugendo saasobola kwogera kigambo na kimu. Awo awaka nafuna ekyewuunyo ekirala bwe nnalaba bannyinaze, be nnajjukiranga mu bifaananyi byokka. Ekirala ekyewuunyisa ye ffumbiro nga mulimu sinki, ttaapu ne sitoovu ya ggaasi (e Novara temwalimu mazzi mu nnyumba era twafumba n'enku). Akawungeezi, Comare Grazia yajja okutukyalira ne muwala we Caterina. Ne baliraanwa baali baagala okunsisinkana. Enkeera akawungeezi taata yantwala mu sinema. Ekimu ku kawungeezi akasinga okulabika obulungi mu bulamu bwange ke nja okujjukira emirembe gyonna, okutuusa ku lunaku olusembayo. Nasembayo ne taata, nga sinnamwagala ng'omuntu bw'ayagala taata ataliiwo, kati namwegomba era okusembayo omulundi ogwasooka nawulira nga nkuumibwa nga bwe ndi omumbejja we. Mu bufunze, nawulira nga ntambula waggulu w'ebire, nga ntuuse mu nsonga endala ey'obutonde bwonna.

Essuula ey'omwenda - Omulyango ogugenda mu ggulu

Nga sinnava e Sicily, maama yali asobodde okunfunira omulimu mu kkampuni ekola ebyoya era oluvannyuma lw'ennaku bbiri n'anwerekera ku mulimu. Twafulumu awaka ku makya ennyo: Amawulire gano gannyumira nnyo.

Ku mulyango nnayanirizibwa Miss Tilde eyampa akamwenyumwenyu akanene n'ankwata ku mukono, omukazi omusanyufu era ow'omukwano. Tilde yangamba mu lulimi Olumilanse "Mbalamusizza bela tusa (omuwala), jangu, ka nkuyanjule abawala abakola nange: Nella ne Teresina. Balina obumanyirivu bungu, bajja kukuyigiriza okukola. Bwe wabaawo." obuzibu bwonna - yagasseeko - tokwatibwa nsonyi kubuuza". Kale mu kaseera katono ne nsanga n'omulimu gwange omupya.

Nawulira dda nga nkuze era okulaga enkyukakyuka eno mu bulamu bwa Bela Tusa, ensonga ze yatuuka omulundi gwe ogwasooka. Omulamwa ogwo yali tamanyi nnyo, naye okusenziira ku mbooji ze yawulira okuva mu mikwano gye

abakulu mu Novara, yakitegeera nti eno y'engeri omuntu gy'akyukamu n'afuuka omuwala. Yakitegeera nti yali teyeetaaga kabonero ako okubeera omukazi: yali dda olw'ebyo byonna bye yali ayize, bye yali amanyi era bye yali ayagala. Yali tekyali kiwuka era kyali kikyuse ne kifuuka ekiwujjo. Yava wala era mu ddakiika ntono n'ayita okuva mu nsi emu n'adda mu ndala. Yeesanga yekka era nga yenyumirizaamu nnyo.

Mu kiseera ekyo, nnali ntandise okumanyiira omulimu omupya. Mu kiseera ekyo, enkokola z'ebyoya zaakozesebwanga okusiba ku kkanzu. Amalusu gano gafukibwako sipongi era okukkakkana nga gakomererwa ku lubaawo lw'embaawo nga bagasika okuva ku njuyi zonna. Najjukibwa bwe nnali mu laboratory e Sicily nga nnyiga ebikoola okuteeka wansi mu ngoye zange. Wano ne wano waaliwo okukuba ennyondo ku ngalo. Bwe wabangawo omusana omutono zaali zikalidde mu lusuku ku luguudo, kale nga nnina okukola ng'omukuumi w'amalusu ag'omuwendo ag'endiga, empeewo, mink n'envunza musqué. Nga mbalabirira nga njagala nnyo okulaba mmotoka n'abantu abayitawo. Natuuka n'okussa omukka ogufuluma mu mmotoka ne ngezaako okunnyika mu kawoowo ako ak'ekibuga, akapya ennyo era akatamiiza eri akawala akatono akaakulira mu mpewo ennongoofu. Ekibuga kyayitawo nga sinnatunula era natuuka n'okubulwa obudde. Taata yannyonyola nti eyo olunaku lwawulwamu essaawa, so nga bwe nnali mbeera mu Castrangia nnali mmanyi enjuba okuvaayo n'okugwa kwokka. Oluusi nga ndabirira amalusu omukyala omukadde okuva ku mwaliiro ogwa waggulu yajjanga okunkuuma. Yayogera mu lulimi Olupiedmontese olukakali era nga sitegeera kintu kyonna: "Nga nseko nnungi nnyo, da ndua ti vegnat (ova wa)? Cuma ti se ciamat (erinnya lyo lye ani)?" Nze nkyuka. "Ti mi capisat mia (totegedde)?" Amalusu bwe gaakala Miss Tilde yasala enkula y'ensingo eri abatunga engoye

abaaalagira.

Mpola mpola nayiga okuteeka padding ya frisellina, loopu okugyetooloola n'oluvannyuma lining. Olw'obusobozi bwange natandika okufuna ssente z'omu nsawo buli wiiki era mu bbanga ttono nnateekebwa mu kugoberera obubonero bw'akasiimo. Nawulira nga nkaddiye. Mu laboratory mwalimu leediyo: Nnyumirwa nnyo okuwuliriza ennyimba. Ffiriigi tezaali za bulijjo mu kiseera ekyo kyokka omuwala ono yalina icebox gye yajjuzaamu bulooka za ice ezaaweebwa omwami eyayita n'akagaali mu nguudo z'ekibuga. Okunywa amazzi amayonjo bwe gatyo kyali kipya gyendi. Sitoovu y'enku eya layisi yabugumya ennyumba. Yali talina ssimu naye bwe yali yeetaaga okukuba bakasitoma essimu ng'ansindika ewa ssenga we nnannyini kkampuni y'abazimbi ng'erina abakozi abawerako. Mu bino, mu butanwa, nnakiraba omulundi gwange ogusoose... Naye eno mboози ndala gye mba nfunye obudde n'obwagazi, nja kukubuulira oluvannyuma.

Awaka nalya bulungi, akawungeezi twafulumanga okulambula ekibuga wakati nga kiriko obusolya obw'amayinja n'amaduuka agalina amadirisa amalungi. Ku Lwomukaaga nnagendanga ne maama mu katale akakwata ekitundu ekirungi ku kifo kino, bwe nava ku mulimu mu ttuntu. Twagula olugoye okunkolera ekkooti. Yali ya kkeeki. Nagitongoza nga nkuba ebintu byange mu mmisa ya Midnight ku Ssekukkulu. Mu bufunze, obulamu obw'essanyu.

Carnival yajja. Twagenda ku kabaga k'omwaka omuggya ku Galletti theatre n'amaka agatuli ku lusegere. Kyabadde kirooto okulaba emipiira egy'okwefuula mu mizannyo gy'amataala aga phosphorescent.

Ku Lwomukaaga olwaddako bwe nnasituka waaliwo ekikyamu. Nali nkaaba kubanga maama yali tannampa San Pellegrino magnesia. Mujja we yatuuse okuva e Martigny. Yalya naffe

ekyemisana. Akawungeezi nawulira nga nneewuunyisa, nga kirabika essanyu lyange lyali liggwaawo. Taata yawerekera mujja we mu ggaali y'omukka, olwo ne tulya ekyeggulo.

Tetwafulumama kutambulako akawungeezi ako. Taata yagamba maama nti, "Ngenda kukyalira mikwano gyange mu bbaala." Ku ssaawa nga 10 ez'olweggulo yakomyewo awaka ng'asinda n'okussa omukka nga ffeesi efuuse enzirugavu, ng'azirika olw'obulumi obw'amaanyi mu kifuba. "Teresa, nkolera kaamulali." Nga taata asika omukka ku kitanda, nadduka ne ssenga okuyita omusawo eyali ali mita 50 okuva we nnali. Yajja mangu, naye mu kiseera ekyo taata yali akomye okubeerawo. Oluvannyuma twakitegeera nti omusuwa gwa aorta gwali gukutuse. Tewandibaddewo kya kukola anyway, taata yatambula mu mulyango gw'eggulo n'abuuka n'agenda mu ggulu. Lwali lwa February 17, 1951. Ekiro kyonna nnasigala nga ntunudde ku mulambo gwa taata ogwali tegulina kye gusobola kukola. Omutwe gwali guwulunguta, okutabula kw'omutwe n'okuziyira nga katono kunggye mu kisenge ekyo ebintu byonna mwe byafuuka eby'obukyayi kubanga byali bajulizi b'okufa okutali kwa bwenkanya. Ssaalekera awo kulowooza ku taata wange n'enkomerero ey'obukambwe eyannindirira e Domodossola, amaziga tegakyayinza kuva mu maaso gange kubanga gaali gakaze olw'okukaaba. Katonda oyo gwe nnali ndowoozezzaako nga ngenda mu kitangaala ekimasamasa waggulu w'omugga Messina, yali yeekwese wa? Lwaki yali atusuddewo? Lwaki yali anlimbye nnyo? Lwaki kati nga bwe nnali nfunye taata yanzigyako emirembe gyonna? Kiki ekiva mu kikangabwa kino? Kati nga Katonda wano e Domodossola alabika ng'ow'enjawulo, ow'ewala, atasobola kuzuulibwa, yalabika ng'akoledwa mu kizikiza, atamanyiddwa era atakwatibwako, mukaawa, Katonda gwe nnali sikyamanyi oba okuddamu okwesiga oba okubuusa

amaaso ennaku zange zonna. Okumala ekiro n'ekiro nnasirikanga, nga ntunula ng'amaaso gange ganyigirizibwa mu kizikiza, kumpi nga nsuubira nti emisana bwe ginaatuuka buli kimu kijja kudda mu ngeri gye kyali edda. Mu nnaku ezo ez'ennaku, ng'ab'omu maka gange bali ku mabbali g'ekiwonvu, nnategeera nti eggulu teryali kifo kya bawala bato.

Ekimu ku biro ebyo, mu matumbi budde nagwa era oluvannyuma lw'otulo otubonyaabonyezebwa ne nnyiga mu kirooto ekiwooma: ne neesanga ku nnyanja, olwo taata n'andabikira ng'amaaso ge n'amaaso ge binnyikiddwa mu kitangaala eky'omu ggulu. Kati ffeesi ye teyakyabonaabona era n'addamu okulabika obulungi. Yannyenya mu ngeri ewooma, n'ankwata ku mukono, n'annywegera n'atandika okwogera nange. "Omwana wange - yagamba - kye njagala okukugamba kati laavu yange, ebirungi byonna bye njagala gy'oli. Embeera etegeezezza nti tetumanyigana. Nnejjusa obutakulabye ng'okula..." .

Oluusi ndowooza ku kirooto ekyo n'olugendo lwange olusembayo, ndowooza ku Mukama ddi lw'anankubira essimu, njagala nnyo okulowooza nti bwe nnaasala oluggi lw'eggulu taata wange ajja kuba annindirira, nga ayambadde nga akawungeezi ako bwe yantwala mu... cinema: naye tulina ebintu bingi bye tugambagana, tulina okuddamu emirembe gyonna emboози eyo eyasalibwako mu kiro ekyo ekya February ekinyogovu. Yandibadde ngeri esinga obulungi, ndowooza, okutandika olugendo lwange olusembayo.

Maama yasigadde mu kuggwaamu essuubi ng'alina abaana bana era nga talina ssente za kasiimo kubanga taata yali muvuzi wa bbuutu mu ngeri ennyangu. Ennyonta yonna n'obulumi bwonna mu nsi byali bikka ku maka gaffe amaavu agasenguka.

Ewala n'ensi yaffe, ewala n'obulamu, twali mpeke z'omusenyu

ezaasimbulwa empewo y'eddungu.

Maama yali afiiriddwa ye n'omwoyo gwe gwonna. Yali afuuse ekisusunku ekyerere. Omubiri gwe gwali gukonziba ng'ekitundu ky'omuti, teyalekera awo kugejja era amaaso ge agaali gafiiriddwa, mu maaso agaddugavu era agataliiko kye galaga, gaasigala nga ganywevu okumala eddakiika zonna ng'ayolekera ekifo eky'ewala, ng'ayolekera entaana ya kitaawe. Yali afuuse ng'omuzimu ogulimu obutasoboka kwerabira. Nawulira akaseera we yandigudde n'abbira mu kuggwaamu essuubi nga talina ngeri gy'ayinza kuvaamu. Nagezaako okumukankanya, nayogera naye nga ngezaako okumusanyusa. Ekyewuunyisa, emirimu gyali gikyusiddwa ddala: muwala ye yagumya nnyina, ng'amunyumiza embooji okumuteekateeka obulamu nga talina bba n'okumuyamba okwerabira. Nze muwala omukulu nnali sinnaweza myaka 15.

Oluvannyuma lw'okulya ekyeggulo naddayo okukola ku furrier's okufuna ssente endala ntono. Nze nnali ngezaako okukuuma ennimi z'omuliro ez'essuubi nga nnamu. Naye ku nkomerero maama, simanyi ngeri, mpozzi n'amaanyi g'okuggwaamu essuubi, wakati w'okukaaba okumu n'okulala n'atwala ensi yonna ku bibegabega bye n'adda mpola n'adda mu kutunga, ng'atunga sikaati ntono n'engoye z'okwambala.

Essuula ekkumi - Tusa ennungi

Mu May w'omwaka gwe gumu muto wange yalwala omusujja era nange nagukwata, nga nkyali mwana muto. Nga ndi mu buliri nawulira maama ng'aggulawo oluggi. Waliwo eyali akubye akagombe k'omulyango. Awo ne mpulira amaloboozi ga zizi ne Michelillo. Nali mweraliikirivu: nga tebannaba kuntwalako Domodossola kulaba bazadde bange era kati baali balaze. Baamala wiiki nga emu, oluvannyuma ne bavaawo nga banyiiize katono kubanga baali basubira nti nja kudda nabo e Sicily. Mu November ebbaluwa eyaliko ensalosalo mu langi enjeru yatuuka. Maama yasattira era ng'omukono gwe gukankana ng'aguggulawo. Namulaba ng'akaaba: zizi yalangirira okufa kwa jjajja Turi. Baamusanga ng'afudde mu byalo by'e Bordonaro nga 8 November. Yalina emyaka 87 egy'obukulu. Omwaka ogwaddako waaliwo okuggwaamu essuubi okulala okusingawo, mu butanwa okunoonyereza bwe kwavaako ekivuddeko okufa olw'okuziyira n'akatambaala mu mumiro, okwazuulibwa nga

basima. Omusango guno gwakoleddwa omukazi ng'ali wamu ne muganda we, baliraanwa mu byalo, okubba akasiimo ka lira 11,000. Oluvannyuma yamala emyaka 24 mu kkomera ate ye n'amala emyaka 12 olw'okwenyigira mu nsonga zino.

Nnagenda mu maaso n'okunakuwala. Nga tulina ssente entono tetwasobola kuyita mu bantu 5. Miss Tilde yampa amagezi okutwala okugobwa okw'ekicupuli nsobole okwewandiisa mu ofiisi y'emirimu. Nnateranga okugenda okukebera oba waliwo omulimu gwonna, naye essuubi lyali ttono. Mu April '53 nakitegeera nti baali bapangisizza abawala abamu mu kkolero. Tebaali beetaaga, bakitaabwe baalina dda emirimu. Bwentyo nnagenda mu ofiisi okwekalakaasa: Nnali nneetaaga okukola okusinga abalala. Mu May nasembayo okuyingira ekkolero gye baakola elastic bands, laces z'engatto, ribbons ne tubulars za waya z'amasannyalaze. Okukola ennyo nga buli wiiki okola ssifiiti 6-13 ne 13-21. Mu intervals era nagenda ku furrrier okwongera ku musaala gwange n'okuwa maama obuweerero.

August yatuuka. Ku nnaku enkulu, Comare Grazia yalina okugenda e Sicily okukyalira nnyina omukadde. Era nasalawo okugenda ne muwala wange Caterina. Twasitula mu ggaali y'omukka ne tugenda e Milan ate oluvannyuma ne tugenda e Rooma, gye twatuukanga ekiro. Twalina okulinda essaawa ntono eggaali y'omukka egenda e Sicily.

Ku siteegi twasangayo abamu ku bantu bannaffe ab'oku kyalo, era nga mu bo mwe mwali ne munnakatempa omunene okuva e Novara, Salvatore Furnari, n'omujaasi gwe sijjukira linnya lye. Mukyala Grazia bwe yali awummudde ku katebe, nze ne Caterina twayitibwa okutambulako. Baatutwala e Piazza Esedra okulya mottarello. Kyawulikika nga ntandise okuddamu okubeera mu bulamu.

Eggaali y'omukka eyabadde ejjudde edda bwe yatuuka, Mukyala Grazia yayanguwa okulinnya n'ensawo bbiri. Eggaali y'omukka yali tennayimirira ddala era n'agwa wansi ku luguudo. Caterina, nze n'ekibiina kyonna twakaabira Kitaffe Ataggwaawo nga bwe tumuggyayo ng'ajjudde ebiwundu naye nga mulamu mu ngeri ey'ekyamagero. Yagaanyi okutwalibwa mu ddwaaliro. Oluvannyuma lw'essaawa emu eggaali y'omukka yagenda. Ng'emisana teginnatuuka twatuuka ku siteegi ya Terme Vigliatore gye twalinnya bbaasi eyatutwala e Novara Sicilia, abagenyi ba zizi ne Micherillo.

Baatuyaniriza ng'abagenyi ab'ekitiibwa. Ffenna abasatu twali mu buliri ekiro ekyo, nze ne Caterina tetwasula wadde akamwenyumwenyu. Mukyala Grazia yali ajjudde obulumi. Ekiro ekyo kyennyini waaliwo ekyewuunyisa: abavubuka abamu baatuyimba nga bakuba gitaala n'ekidongo, naye Uncle Micherillo, ng'anyiize, n'abadduka.

Maama wa Caterina kumpi ebiseera bye byonna yabimala ku kitanda. Yafulumanga emirundi ebiri gyokka mu nnaku kkumi okukyalira nnyina omukadde. Emisana nagenda okukyalira bayizi bannange ne mikwano gyange okuva mu laboratory. Olunaku lumu nalaba ne muyizi munnange eyajja okunnywegera. Yali akutte obugaali ku mukono ne mmusaba antwaleko. Mu kiseera ekyo, Novara yali talabangako muwala ku ddigi. Amangu ddala nga yakitegedde, zizi yanboggolera nti: "Ofuuse enjuki, ebintu

ng'ebyo sandibirowoozezzaako."

Nga tuzzeeyo e Domodossola, Mukyala Grazia yali alwana okutereera. Oluvannyuma lw'okugwa okwo, obulumi bw'endwadde z'enkizi bwakwata ekifo. Yafuna obuvumu bwe yagenda n'ab'omu maka ge ku kabaga akamu, nange gye nnayitibwa.

Naddayo okukola mu kkolero ne mu kifo awakola ebyoya, naye nga nneetaaga ebipya bye nnayitamu. Olunaku lumu, bwe nnali nkyalidde ekigo ky'e San Gervasio ne Protasio, Don Giuseppe Benetti yantuukirira okumbuuza ebibuuzo ebimu. Namubuulira ennaku zange zonna. Yanzizaamu amaanyi n'agamba nti: "Jjangu mu kifo eky'okwogera ku Ssande akawungeezi. Eyo ojja kusanga pulezidenti w'ekibiina kya Catholic Action Signorina Germana, ajja kukuyanjala abawala n'okukuwa amagezi mangi amalungi." Amangu ago nnasanga nga ndi mu mirembe: nga nnina ensanyi entonotono natandika okukola emikwano. Natya obutamanya kwogera naye Katonda bwe yannyamba navvuunuka ebizibu ebyasooka. Nnasoma kyeyagalire olupapula lw'amawulire olw'ekibiina kino nga nneegomba omutandisi Armida Barelli: olw'okumwebaza obulamu bwange bwali buteredde. Enkyukakyuka y'ekkolero bwe yakkiriza, nnagenda mu mmisa ey'oku makya ku ssaawa 7, gye nnasisinkanira Don Benetti gwe nnatwalanga nti dayirekita wange ow'eby'omwoyo. Ku Ssande nnawaayo okumala essaawa emu ku kifo ekirungi eky'amawulire ekyali mu maaso g'ekkanisa. Oluvannyuma bansaba okwegatta ku lukiiiko lwa ACLI. Olw'okweyama okwo kwonna nnawulira nga ndi mukulu era nga ntuukiridde.

Bannange mu kkolero baali bantwala ng'omuntu ow'obusosoze, naye nga siwulira bubi, mu butuufu nnabasabira ne mbakubira essimu nga boogera eby'obuseegu mu bisenge mwe bakyusiza engoye nga sinnatandika ssifiiti.

Essuula Ekkumi n'emu - Feesi ya Porcelain

Lumu ku Ssande ey'omusana pulezidenti w'ekibiina kya German Catholic Action yategeka olugendo okugenda mu nsozi. Olw'ensimbi entono ezaali zisigaddewo nasobola okusasula ssente z'olugendo. Twatuuka mu bbaasi okutuuka e Goglio, oluvannyuma mu mmotoka ya cable okutuuka e Alpe Devero n'oluvannyuma ne tutambula n'ebigere nga twolekera Crampiole. Nafumiitiriza ku bulungi bw'ensozi ezaali zibikkiddwa ebimuli: rhododendron, buttercups, orchids ez'omu nsiko. Blueberries okuliirako. Kaabuyonjo eziriko obusolya obw'amayinja n'amadirisa ag'embaawo nga ku madirisa gaabyo kwawanikiddwako ebibala ebimyufu ebimasamasa ne pinki ebityibwa geraniums. Nabuuzza Germana oluguudo gye lwakoma. "Bwe tunaakooye tujja kuyimirira okulya ekyemisana ekipakiddwa." Ku ssaawa nga emu ey'akawungeezi twayimirira okunywa amazzi amayonjo agakulukuta okuva ku lwazi nga twolekera ekiwonvu. Oluvannyuma lw'okulya, okusaba n'okuyimba twasitula okugenda okuddayo. Nnali nkankana olw'essanyu: Olunaku olulungi bwe luno nnali silumalako. Awaka nabuulira maama buli kimu era nalaba ng'amwenya.

Buli luvannyuma lwa kiseera nafuna mail okuva ewa mukwano gwange okuva e Novara Sicilia: yasaba okumufunira omulimu mu

Domodossola tusobole okusisinkana. Nasobeddwa nnyo naye nga nsanyuse nti waliwo anjagala. Waliwo n'omulenzi okuva e Domodossola, naye saamwagala: ku makya yanywa essasi lya grappa era bulijjo yalina amatama amamyufu.

Okufumiitiriza okw'oku makya kwandaga ekkubo erigenda mu kigo, naye mu kiseera kye kimu nnali njagala nnyo abaana n'ekirowoozo ky'okutandikawo amaka. Neekwasa Katonda by'ayagala. Nnamala emisana gya Ssande ku oratory nga ntegeka okweyama kwa Katekisimu okwa buli wiiki ne mikwano gyange. Ku Ssande ezimu twagendanga mu bifo eby'okwogera mu bibuga ebiriraanyewo. Olugendo lwa bbaasi lwantawaanya, naye obuvumu bwavvuunuka okubonaabona okutonotono.

Nga May 1, 1954, ACLI n'aba oratory baategeka olugendo: okulamaga okugenda mu Sanctuary of the Madonna di Oropa ku makya n'olukung'aana olwa Honorable Pastore e Biella emisana. Nze omu ku baasooka okwewandiisa nga tuli wamu ne mukwano gwange ne muganzi we Pierino. Bbaasi 2 ezijjudde abavubuka zisigaddewo. Mu bano mwalimu omulenzi omumyufu ow'ensonyi gwe nnali ndabye dda awalala. Yali ye: omukozi okuva mu kkampuni y'abazimbi gye nnagenda okuyita bakasitoma b'omukozi w'ebyoya. Pierino yamwanjulira: yali mujja we. Emisana teyalekangako maaso ge ku nze. Bwe natuuka awaka ne ntegeeza maama ku nsonga eno. Enkeera akawungeezi nnamulaba wansi w'olubalaza olutono olw'ekisenge ekyali ku mwaliiro ogusooka. "Maama, maama, jjangu olabe: waliwo omulenzi gwe nasisinkana e Biella". Era ye n'akamwenyumwenyu ak'ekitundu: "Kyeyoleka lwatu nti akukwana." Enkeera akawungeezi, nga ngenda ne muliraanwa, nnamusanga mu maaso gange. Yabuuza mu nsonyi oba asobola okujja naffe. Nga sikakasa katono nakkiriza. Twamenye ice nga tunyumya ku kino na kiri. Lumu ssifiiti y'emisana ku kkolero bwe

yaggwa n'anwerekera eka. Lumu akawungeezi nnamutwala waggulu okumwanjula eri nnyina, eyamwaniriza bulungi nnyo. Mu biseera bye eby'eddembe yagendanga mu kwogera. Olwo abalenzi n'abawala ne baawukana, ku nkomerero y'olukiiko lwe baasobola okusisinkana. Twagendanga ne mu nkiiko za ACLI.

Newankubadde maama yava Sicily, abalenzi babiri abaali baagalana gye batasobola kufuluma bokka, yatwesiga ne tutandika olugendo olw'emirembe. Giuse yang'amba nti yali asisinkanye taata wange: okufuna ssente, okuva bwe kiri nti abaana baali 4 ate nga taata yekka y'akola, ng'akyali mulenzi yakolera abakozi b'ebyensimbi mu bbaalakisi eziri mu madaala matono okuva ewuwe. Oluusi yaleetanga engatto zaabwe ewa taata okuziddaagiriza. Nawuliriza n'essanyu.

Yangamba ekirala: nga 16 September 1950 bwe nnayita mu Rooma okutuuka e Domodossola twasisinkana virtually. Giuse nga bwe nkyamuyita, yali atuuse ku ddigi olw'Omwaka Omutukuvu. Olugendo olw'okukola ebizibu: yava e Domodossola ng'ali wamu ne kabona okuva mu kiwonvu eyavuga amangu mu bbuutu z'oku nsozi. Kumpi kyali tekisoboka kumugoberera. Yayimirira bwe yalaba olusuku lw'enva endiirwa okufuna salad. Ekitundu ky'olugendo Giuse yasigala yekka. Mu kkubo yasanze omutunzi w'oku nguudo ng'alina obugaali obukadde obwali butisse ebisasiro by'agenda okutunda. Baakuumagana nga buli omu okutuusa e Rooma.

August yatuuka. Ekkolero lyali liggawawo olw'ennaku enkulu era nasalawo okugenda okukyalira mwannyinaze Rosa eyali awona mu nsozi ku nnyanja Mergozzo. Nasaba ababiikira abaali baddukanya ennyumba eno okusulayo okumala ennaku ntono. Ekirowoozo kino nnali nnaakakyogerako eri Giuse. Mu nnyumba mwalimu abawala abalala abaali mu luwummula. Mu bano mulimu muwala wa muganda w'omubiikira omukugu mu

by'okwewunda. Ku makya ga nga 15, embaga y'okutwalibwa, yatuyita mu kisenge kye nga Mmisa ewedde okwegezaamu. Feesi yaffe yatujjuza ebizigo eby'enjawulo, mascara ne lipstick: twalinga ebibumbe bya wax. Ku kyamisana ssenga omubiikira yayita muwala wa muganda we n'addayo: tewaali mugaso gwonna mu kutuyisa bw'ati.

Akawungeezi, nga ntunudde mu nnyanja okuva mu ddirisa, nnalaba Giuse ng'avaayo. Nnali saagala kulabibwa nga nnina ffeesi eyo eya porcelain. Olw'okundaba ku mulyango katono teyantegedde. Nasaba ekisonyiwo, nga mmunyonnyola nti kibadde kya kugezesa era n'abawala abalala nabo baali bakyusiddwa. Akawungeezi twatambulira mu lusuku lw'ennyumba. Akawungeezi nga kagenda okutuuka yankulisaayo nti: "Tulabe mangu, e Domodossola, naye nga ffeesi yo nnyonjo era nga mpya nga bwe kyali edda."

Essuula ey'ekkumi n'ebiri - Violette

Oluvannyuma lwa wiiki ebbiri ez'ennaku enkulu, naddayo okukola mu kkolero ku ssifiiti okuva ku ssaawa emu ey'akawungeezi okutuuka ku ssaawa mwenda ez'olweggulo. Nga bwe nnyiga bobbins mu spindle y'ebyuma nnalowooza ku Giuse, naye mu kiseera kye kimu saakikola balina okwagala okungi okumulaba. Ku ssaawa mwenda ez'olweggulo ssayirini yavuga era omutima gwange ne gutandika okukuba amangu. Nga mmaze okussaako sitampu ku folda, ku mulyango ogufuluma mu kikomera nnalaba obugaali mu kizikiza ekitono. Ddala yali ye: yajja gye ndi, n'ensonyi n'antunuulira mu maaso n'agamba nti: "I like you so simple". Yantuuza ku ttanka y'obugaali n'antwala awaka. Twawanyisiganyizza okulamusa okwangu okw'ekiro ekirungi. Kino kyabangawo kumpi buli lunaku. Ku Ssande akawungeezi twavuganga obugaali obutonotono mu byalo ebiriraanyewo. Olunaku lumu yantwala ewuwe okunnyanjulira taata ne maama, bannyinaze babiri ne muganda wange. Mpola mpola era yannyanjulira ba kojja be ne ba kojja be nga mukwano gwange.

Maama bwe yatulaba nga tuli ku lubalaza yatuleetera okulinyya mu nnyumba. Wadde nga yali ayagala nnyo omulenzi oyo, nnali

sisalawo nnyo. Nga December 8th, olunaku Iwa Immaculate Conception, olunaku lw'erinnya lyange, akagombe k'omulyango kavuga. Omusuubuzi w'ebimuli ye yankwasa ekimuli kya carnations emmyufu. "Maama, Giuse yansindikide okwagala kwe okulungi!". Nga nnamalamu amaanyi bwe nnaggulawo akawandiiko: si ye, wabula omulenzi ow'emyaka 14 gwe nnasanga mu butanwa. Kyawandiikiddwaako nti "Nkwagala" nga kuliko omukono. Mpozzi yalowooza nti ndi mu myaka gye.

Ku Ssekukkulu Giuse yalabiseeko n'ekibya ekinene ekya langi nga kijjudde chocolate ne kaadi y'okulamusa. Namwebaza ne tugenda ffenna mu mmisa ey'omu ttuntu. Nga nkomyewo awaka yang'amba nti: "Enkya nnina okugenda ne famire yange okulya ekyemisana n'abooluganda lwange. Nja kuddamu okukulaba ku Boxing Day". Ku makya ga nga 26 nagamba maama nti "Sikyagenda na mulenzi oyo, mmuddiza vase, saagala commitments". And she with a stern look: "Oli mulalu, wandibadde okikola singa tewaalidde dda chocolates."

Mu nnaku ezaddirira Giuse yajja nga bulijjo okunnona okuva ku mulimu. Ku stretch of road nga ntambula n'ebigere oba ku tube y'obugaali kumpi saayogera naye. Ku lunaku lw'omwaka omuggya 1955 nagenda mu mmisa. Naye yaliwo era ku nkomerero n'anwerekera awaka. Ku mulyango yang'amba nti: "Nsobola okumanya ky'olina mu birowoozo okunbonabona bwe kiti?Essubi eryo lyamenya eKKamira omugongo ne mmuwa akamwenyumwenyu. Yannywegera n'agamba nti: "Akawungeezi ka leero nja kukusitula okugenda ku vespers ku lusozi Calvario. Oluvannyuma Iwa vespers firimu egenda kulagibwa mu kiraabu ya ACLI." Nakkiriza ne tusiibula. Nakiloopa awaka era maama n'agamba mu ssanyu nti: "Tewandizzeemu kufuna mulenzi mulungi bw'atyo."

Ku ssaawa bbiri ez'ekiro twasitula okugenda e Kalvario nga

tuyita mu luguudo lw'ennyumbu nga luliko amasinzizo ga Via Crucis. Olumu twatuuka mu Sanctuary twayimba vespers era oluvannyuma lw'omukisa ne tugenda mu kiraabu. Sijjukira mutwe gwa firimu eno, naye gwali guboola nnyo, bwentyo ne nteesa tuddeyo mu kibuga mu sinema ya Catena, gye twasobola okunyumirwa firimu esingako obulungi, eyitibwa "Violette".

Mu Apuli, nga tutambula mu kiwonvu kya Vigezzo ne mu Centovalli nga tuyita mu ggaali y'omukka, twagenda ne bazadde be ku kivvulu ky'ebimuli ebitengejja mu Locarno. Twasisinkana godfather wa Giuse, eyannyanjula nga "girlfriend". Yassa emikono mu nsawo n'aggyamu ssente za Swiss 10 mu waleti ye, n'aziwa Giuse n'agamba nti "Okoze bulungi, mufumbirwa ddi?". Twatunuuliragana, nga tetukyogerangako.

Mu nnaku ezaddirira twatandika okusanyusa ekirowoozo ky'obufumbo. Twatuuka n'okukyogerako awaka. Maama yali musanyufu naye mu kiseera kye kimu nga ssente ntono. Mpola mpola twagula ebipande ebitonotono n'obuwale obw'omunda. Twali tetulina byetaago bya njawulo. Twagenda okunoonya akazigo akatono era akatono. Twagisanga mu disitulikiti y'e Motta ey'edda n'olwekyo twateekawo olunaku lw'embaga: Mmande nga 19 September. Nagenda ne maama mu dduuka ly'emifaliso e Panzarasa okugula layisi y'olugoye lw'embaga ne ngutwala ewa Mukyala Tilde, omukuumi w'ebyoya, bulijjo eyali ansuubiza okulukola n'omukwano.

Ku town hall maama yalina okussa omukono ku marriage banns kuba nali nkyali mwana muto. Bazadde ba Giuse nabo baali basanyufu. Mu kigo Monsignor Pellanda yatubuulidde ebigambo ebirungi eby'okuzzaamu amaanyi nti: "Bulijjo sigala nga muwombeefu n'okukkiriza kungi okwolekagana n'essanyu n'ennaku obulamu bwe bututereka. Nja kukuleka ofune omuddusi omumyufu ku mabbali g'ekisenge ekinene".

Twalina okuteekateeka olukalala lw'abooluganda n'emikwano gye baali bagenda okutuusibwako ekisa nga bulijjo. Abagenyi batono nnyo. Maama wa Giuse yagamba nti "Bbiri buli maka". Mpola mpola twatuuka ku bantu 35. Abajulizi balondeddwa: kojja wa Giuse Carmelo ate nze Pierino, omukubi w'ebifaananyi w'olukiiko lwaffe. Ng'ebula wiiki emu embaga etuuke olukiiko lw'abasajja olwali lukulemberwa Don Giuseppe Briacca lwatutegekera akabaga. Master Furiga yasiiga ekifaananyi ky'okulamusa ku lubaawo n'akola omuzingo oguliko olukalala lw'emikwano. Waaliwo n'emmeeza eyabadde ebikkiddwako emigaati n'ebyokunywa. Tewabangawo mbaga ng'eyo mu mbooji. Ekkanisa ya yunivasite eya Saints Gervasio ne Protasio yali eddaabirizibwa era nga n'oluguudo lujjudde ebifunfugu n'amayinja, kyokka abakazi abamu abeetegefu baakola kyonna ekisoboka okugiyonja nga bassa ekitiibwa mu Giuseppe ne Concetta.

Nga September 16, Zizi ne Micherillo baatuuka, ne basenguka kubanga Concettina yali agenda kuwasa era yalina okumuwerekera ku kyoto, n'atwala ekifo kya kitaawe eyali takyaliwo.

Mu kiseera ekyo, oburabo obutonotono bwatuuka: ekiyungu kya kaawa, ekyuma ekikuba kaawa, egiraasi za rosolio, seti z'amasowaani n'ebikozesebwa mu kufumba okuva mu b'eKKanda n'emikwano abaali bafunye ekisa, effumbiro eryateekebwawo okuva ewa Pierino ne ba kojja be. Ekibiina kya Women's Catholic Action kyatuwa ekifaananyi ku kitanda ne Holy Family, omuyambi Don Benetti ekibya ky'ebimuli ekya kiragala ekywuunyisa nga kiriko eby'okwewunda ebya ffeeza.

Ekiro ekyasooka kyali kiwanvu. Nalooza ku maama eyasigala n'abaana abato basatu era ng'alina eby'obugagga bitono. "Olina okukkiriza okutono, essomero ly'okwogera teryakuyigiriza nti

bulijjo mu bulamu wabaawo Providence?Ku Mmande nga 19 nasituka ku ssaawa musanvu. Mukyala Tilde yatuuka mu lugoye olwa layisi. Yannyambala n'atereeza olutimbe lwe nnali nguze e Milan. Ku ssaawa mwenda ez'oku makya takisi yatuuse okuntwala mu kkanisa. Nasobeddwa, nasanga ennyanja y'abantu nga bantunuulira. Giuse yali dda ku kyoto ng'anlinze n'ekimuli ky'emicungwa, ng'awerekeddwaako mwannyina Rosa kubanga maama Olimpia yandibadde acamuka nnyo omwana eyasooka okufumbirwa. Namwegattako nga nwerekerwako Uncle Micherillo ku muddusi omumyufu.

Mmisa yatandika. Monsignor Pellanda naye yali mu nneewulira. Nzijukira okubuulira okuzzaamu amaanyi, omukisa gw'empeta, okusuubiza obwesigwa obw'obulamu bwonna era ku nkomerero y'omukolo, emikono. Nga nfuluma maama wa Pierino naye eyali afuuse ssenga wange mu kaseera ako, yateeka bbaagi y'abakazi b'ekibiina kya Catholic Action ku kifuba kyange.

Essuula ekkumi n'esatu - Obulamu obupya

Oluvannyuma lw'okujaguza mu kkanisa okuggwa, ebiwoomerera byaddiridde mu bbaala ya Grandazzi mu via Castellazzo. Wakati w'okunywegera okumu n'okulala n'abagenyi twalina aperitif nga mulimu pizza ne pastries. A special greeting and kiss to the in-laws Olimpia ne Armando abaali bagenze ne mum okutwala kkeesi, olwo ne bafubutuka ku siteegi okukwata eggaali y'omukka eya ssaawa 12.15 okugenda ku honeymoon yaabwe.

Maama yali akaaba amaaso ge nga gafuluma. Twayingira mu kisenge. Master wa siteegi yalangirira okugenda n'enfuufu ate nze ne Giuse ne twesigama mu ddirisa okusiibula kwaffe okusembayo. Adventure y'obulamu bwaffe yatandika.

Olumu twatuuka e Florence ne twolekera wooteeri eyalagibwa Mukyala Tilde, omukuumi w'ebyoya. Ku mulyango ogw'ebbeeyi twayanirizibwa omuziki, olwo omukozi w'emmere n'atutwala mu kisenge ekyali ku mwaliiro ogw'okusatu. Ffe buli kimu kyali kipya, nga tutuuka n'okusula mu kitanda kya babiri.

Olunaku olwasooka twakyalira ekibuga, olwokubiri twagenda e Piazzale Michelangelo gy'osobola okwegomba Florence yonna. Twakuba ebifaananyi ebimu: Kkamera ya Giuse yali esobola okukuba ebifaananyi munaana ebiddugavu n'ebyeru ng'erina

omuzingo gwa firimu.

Ku lunaku olwokusatu okusimbula okugenda e Rooma. Wooteeri eno yali ya wansi nnyo kubanga ssente ezaaterekebwanga nga zisaddaaka zaali zimala. Twayimirira okumala ennaku bbiri nga tulambula basilicas ennya Giuse ze yali alabye mu mwaka omutukuvu n'ensulo ya Trevi. Twaddayo ne ku nsulo ya Esedra, eyo eyava mu kiro ekimanyiddwa ennyo ekya '53 Signora Grazia bwe yagwa wansi w'eggaali y'omukka.

Ekiseera kyatuuka okusitula okugenda e Sicily. Oluvannyuma lw'olugendo oluwanvu eggaali y'omukka yatuuka e Calabria era okukkakkana nga Sicily yasobola okulabibwa okuva e Villa San Giovanni. Giuse yanyumirwa ebiseera ebyo: eggaali y'omukka ng'etikka ku lyato eryali liyitibwa ferry-boat, Madonnina waggulu ku mulyango oguyingira ku mwalo gw'e Messina.

Uncle Carmelo, muganda wa maama, ne mukyala we Gaetana ne bawala be Rosetta ne Antonietta baali batulinze ku siteegi.

Baatusembeza ng'abalangira babiri. Twamala ennaku bbiri nga tukyalira Messina: essaawa ya Lutikko gye nnali ndabye nga nkyali mwana muto, Madonna di Montalto n'ebibangirizi ebirala ebirabika obulungi ennyo.

Ennyumba eyo mwalimu ekikyamu kimu kyokka: mu budde bw'ekyeggulo ba kojja ne ba kojja baayambalanga bulungi era mu kifo ky'okutuula ku mmeeza ne bagamba nti: "Ka tugende tutambule ku lubalama lw'ennyanja". Nze ne Giuse twalekulira ne tufuluma nga tuwulira nga tuli ba peckish. Ku ssaawa nga 11 ez'olweggulo twaddayo eka ssenga n'atandika okufumba. Ekiro kimu yateeka enseenene mu bisusunku byazo mu ssoosi, naye ekibala kwe kwagala, so si mize.

Ku lunaku olwokusatu baatuwerekerako okutuuka ku ggaali y'omukka nga tukaaba amaziga matono. Uncle Micherillo yabadde ku siteegi ya Terme Vigliatore ne ddereeva wa takisi

okutuuka e Novara. Zizi, ssenga Maricchia ne ssenga Peppina baali batulinze mu kyalo. Ddala kyalabika ng'abalangira ba Domodossola bwe baali batuuka.

Enkeera twagenda e Badiavecchia okukyalira jjajja wange ku ludda Iwa kitange Concetta ne ba kojja ba taata, bannyina ne baganda be. Mu kibangirizi ekitono ekirimu edduuka lya taaba lya jjajja, abatuuze bangi mu kabuga kano abaali bammanyi nga nkyali mwana muto baali bakuKkaanye era nga bayita abantu abalala nti: "Concettina atuuse ne bba!"

Okunywegera, okunywegera, ffeesi emmyuufu. Kyalabika ng'ekirooto gyendi. Emyaka etaano gyokka gyali giyiseewo bukya nva mu ggwanga.

Nga wayise ennaku bbiri twawerekerwako ddereeva wa takisi "Cauzi i Lupu" okutuuka e Taormina. Ku ssaawa 12 ez'emisana yatutwala mu dduuka, gye baatugabula ne ggalavu enjeru. Nze ne Giuse twatunuuliragana okugamba nti: "Tunaaba ne ssente ezimala?". Olw'okuba twakyalira Taormina n'oluvannyuma Castelmola wansi w'enkuba eyatonnya ennyo, akawungeezi nga kagenda okutuuka twaddayo e Novara, nga tukooze naye nga tumatidde.

Enkeera ekiseera kyatuuka dda okuddayo e Domodossola. Okweyama kw'obulamu obupya kwali kutulindiridde.

Essuula ekkumi n'ennya - Ebisu byaffe ebisooka

Newankubadde nga nnali nnatandika dda olugendo lw'e Domodossola mu '50 ne '53, kyali ng'omulundi gwe nnasooka okugenda: Nnali njolekedde obulamu obupya ng'abafumbo.

Bwe twamala okulinyanya eggaali y'omukka ku lyato erya ferry-boat twalinnya ku ttereza okulaba Madonnina w'omwalo ne Sicily nga bigenda mpola.

Nga tukaaba amaziga twaddayo mu kagaali, nga tutudde ku ntebe ez'embaawo. Mu kiseera ekyo tewaaliwo bunks.

Ekiro bwe kyatuuka ne tutandika okwebaka nga ensingo zaffe ziwandise. Buli luvannyuma lwa kiseera twasituka okutunula mu ddirisa. Ku siteegi enkulu omuddukanya siteegi yalangirira erinnya ly'ekibuga mu ddooboozi ery'omwanguka. Mu Naples waaliwo "guaglioni" ku mabbali g'enguudo nga batunda pizza. Mu ngeri ey'obukuusa ssente baasooka kuzifuna mu batambuze, olwo eggaali y'omukka n'egenda ne basigala ne ssente ne pizza.

Mpola mpola twasemberera Milan. Ku ggaali y'omukka egenda e Domodossola naddamu okuwulira enneewulira gye nnali nfunye omulundi ogwasooka emyaka 5 emabega: Ennyanja Maggiore, ensozi za Ossola, obusolya obw'amayinja. Ku mulundi guno nga tuli wamu ne baze Giuse. Ku ssaawa nga 12 ez'emisana twatuuka gye twali tugenda.

Maama wa Giuse Armando ne taata we baali batulinze. Kyabadde kujaguza: singa baali basobola okufuula ebide okuvuga.

Ekyemisana eky'amangu ne maama Olimpia n'oluvannyuma mu nasale yaffe empya mu disitulikiti y'e Motta okuwummula. Enkeera nnaddamu okukola emirimu gyange mu kkolero era Giuse n'addayo mu kifo we baali bazimba.

Ebirowoozo byange byagenda eri maama olw'obutawagira,

naye dayirekita wange ow'eby'omwoyo Don Benetti yankubiriza okusaba, ng'ankakasa nti abantu bangi bamwagala. Oluusi nze ne Giuse twagendanga ewuwe okulya ekyemisana era n'anyumirwa nnyo. Mu kiseera ekyo, omu ku mwannyinaze yali afunye omulimu ogw'okuwaayo obuyambi obupya eri amaka.

Nga wayiseewo akaseera katono twalangirira mum, mum Olimpia ne dad Armando nti bagenda kufuuka bajjajja mu July.

Nnali ntandise okuwulira obuzibu mu lubuto naye emirimu gyali giyita. Olwo abakozi tebaakuumibwa nga bwe bali kati. Giuse yasobola okufuna omulimu omulungi okusinga ku kifo awazimbibwa ebweru: ekkolero ettono eryakola ebintu eby'embaawo nga pulagi z'ebipipa, ebikozesebwa mu kusumulula ebikuta by'ebyoya by'endiga era ne "paungi" (embaawo eziwuuta waggulu). Ku mwezi ogw'okutaano twatandika okulambula amaduuka nga tunoonya akagaali k'abaana abazaalibwa mu biseera eby'omu maaso. Bulijjo obugazi bwali businga ku mulyango oguyingira era nga tulina okusalawo okusenguka ennyumba.

Mu kiseera ekyo tewaaliwo bitongole, wagenda n'obuuza wano ne wali. Providence yatufunira omuzigo ku mwaliiro ogwokubiri ogw'ennyumba mu via Scapaccino, okumpi ddala n'omusomo gw'omukozi w'ebyoya.

Mu bbanga ttono twategeka okusenguka. Twali tetukyali mu kibuga wakati, naye era tetwali wala nnyo, nga tuli kumpi n'ekifo we nnali nkolera.

Obupangisa buli mwezi bwali lira 8,000, nga nnyingi nnyo olw'omusaala gwaffe omutono, naye omuzigo gwali gwa kwaniriza era nga gutangaala. Mu luggya twasobola n'okuba ne square mita bbiri oba ssatu ez'ettaka mwe nnali nsobola okulima omuddo n'ebimuli ebiwunya, obwagazi bwange.

Oluvannyuma lw'okufuna ebisumuluzo twayonja ebisenge ne

tuyambaza amadirisa ne kateni ennungi nga kuliko valances ne kateni za layisi mu ffumbiro. Oluvannyuma lw'okusenguka, obulamu bwagenda mu maaso nga bwe bwa bulijjo. Olubuto lwange lweyongera okweyoleka. Olunaku lumu munnange yambuuzza ddi lwe nrandibadde awaka mu luummula lw'okuzaala n'ampa amagezi ngende ew'omusawo w'abakyala. Bwentyo nnakola appointment mu kyama. Omusawo katono anboggole olw'okulinda ekiseera ekiwanvu ennyo: "Tosobola kukola oluvannyuma lw'omwezi ogw'omukaaga ate ng'otuuse dda mu mwezi ogw'omusanvu: watwala akabi." Enkeera ekiwandiiiko nakituusa mu ofiisi era n'omukozi n'agamba nti ndi naive.

Mu kiseera kino nateekateeka layette nga nluka ssweeta, essaati, engatto ne diapers ezaakolebwa mu sheets enkadde maama ze yampa.

Twagenda n'okugula 'pram', gye nnali ntegese n'ebipande bye nnali ntungidde mu langi ezitaliimu, nga simanyi oba mulenzi oba muwala. Oluvannyuma, akawungeezi ka July 2nd, amazzi gange gaamenyeka era ng'ensawo zaffe zaapakidde dda twasitula n'ebigere okugenda mu ddwaaliro. Omusawo w'abakyala eyankebera yagamba Giuse nti asobola okudda eka. Okuzaala kwali kwakatandika era nga kwatwala essaawa nga 20. Enkeera yaddayo mu ddwaaliro ly'abazaalisa nga nkyalindiridde mu kisenge mwe bazaala.

Mu kiseera ekimu we yazaalibwa omulenzi era nnansi n'agenda okubuulira taata w'omwana, katono n'awulira ng'alwadde olw'enneewulira. Oluvannyuma lw'essaawa emu yasobola okunywegera omwana waffe eyasooka, gwe yatuuma Armando nga jjajjaawe. Oluvannyuma lw'essaawa ntono, bajjajja, ba kojja ne ba kojja nabo baategeezeddwa. Kyalabika nga ye bbebi eyasooka mu nsi yonna.

Essuula ey'ekkumi n'ettaano - Twebaza Katonda...

Ba nurse mu waadi y'abazaalisa baaleeta ekitonde kino eky'ennyama n'omusaayi ku kitanda kyange nga wayise essaawa ntono nga mmaze okuzaalibwa. Baagiteeka ku bbeere lyange. Ng'oggyeeko ddole y'olugoye zizi gye yali ankoledde nga nkyali mwana muto.

Okusula mu ddwaaliro olwo kwali kwa wiiki emu. Nga tetunnadda waka twagenda mu kkanisa y'eddwaliro "okutukuzibwa

Mu waadi buli kimu kyali kyetegefu okudda eka, naye omutwe gwali gutandise okuwuuta. Omuzaalisa yakebera omusujja gwange: 39. Nze ne ddole yange twalina okumala ennaku endala bbiri. Oluvannyuma ku Lwokuna nga 12, katono okuwona, twaddayo eka. Ku Ssande nga 15th Armando yatwalibwa mu kagaali akapya mu kifo we babatizibwa ne kitaawe Giuseppe, mukwano gwe Mariuccia nga godmother ne godfather we Basilio, mukwano gwa oratory. Ssaalina ssanyu lya kwetaba mu mukolo guno kubanga abakadde olw'enzikiriza enkyamu baatuwa amagezi okusigala awaka. Nnamatira nga ntegeka akawoowo akatono.

Obulamu nga threesome bwali bwa njawulo naye nakola bulungi nnyo. Nalina amata mangi, omwana yali akula era buli wiiki nnamutwala mu kifo we balabirira abaana okumwekebejja.

Ebyembi ku nkomerero y'emyezi ebiri naddayo okukola mu kkolero. Mu kiseera ekyo tewaaliwo nasale. Bajjajja baali bakkiriziganyizza okumulabirira okumala wiiki emu buli omu.

Bwe nnakola ssifiiti y'essaawa mukaaga, Giuse yamusiba bbandi nga tannagenda ku mulimu n'amutwala gy'alaga. Mu butategeera omwana ono yali abonaabona era nga nkaaba wamu naye.

Ebyembi saasobola kuva ku mulimu. Mpola mpola, n'okukkiriza, twagenda mu maaso n'olugendo nga tuli basatu: emmere eyasooka, emitendera egyasooka byali bintu bya kitalo. Ku lunaku olusooka olw'ekibiina ekisooka Giuse yatuuka n'okufuna omulimu ogusasula obulungi. Okumala emyaka ebiri yali muyonjo ku ssomero lya pulayimale, olwo n'ayita mu munisipaali okutwala ekifo ky'omutabaganya.

Kino kyaleeta omukisa okuva ku mulimu gwange mu kkolero ne neewaayo eri omwana nga bwe nnindirira okumuwa muganda wange omuto. Nga Agusito 17, 1962, twasanyuka nnyo olw'okuzaala omwana waffe owookubiri. Luciano yali wa lususu olutangaavu ng'alina enviiri eza blond, nga za njawulo ku Armando. Olugero lw'enfumo. Ku Ssande nga 26 yabatizibwa ne kitaawe Giuse, godmother cousin we Mariuccia ne godfather we Antonio, muganda wa Giuse. Ku mulundi guno nange nnalina okusigala awaka. Oluwummula lwange olw'okuzaala bwe lwaggwa, omulimu gwange ne nneewaayo eri abaana bange ababiri abalungi.

Nga October 1, 1962, Armando yatandika ekibiina ekisooka ng'akutte eppeesa lye erya bbululu n'ensawo y'essomero ku kibegabega. Twakikwasa omusomesa Leopardi n'amaziga matono.

Mu kiseera kye kimu, Meeya wa Domodossola yayita Giuse n'amuwa aw'okusula ku mwaliiro ogwokubiri ku kizimbe ky'ekibuga, ekyasigala nga kikalu ng'omubaka wa munisipaali awummudde. Mu nnaku ntono twategeka okusenguka. Twalina ebintu byonna ebikozesebwa mu makkati. Akawungeezi, oluggi olunene bwe lwamala okuggalwa, twali bafuzi b'ekibuga. Twasobola bulungi okulaba okwekalakaasa nga tuli ku lubalaza lwa ofiisi ya Meeya. Okuva mu madirisa gaffe twalaba ekitundu ky'akatale kano akalina ennono ebaddewo okumala ebyasa bingi.

Mu kiseera ekyo Luciano yali akwata emitendera gye egyasooka: yali afuuse mascot y'abakozi ba munisipaali.

Okwongera ku musaala gwa Giuse nnali njagala kuyiia mulimu. Natandika okwambala amadirisa, ebitanda n'emitto gy'emikwano. Ekigambo kyasaasaana era bwentyo ne nfuuka "curtain lady". Mu biseera bye eby'eddembe, Giuse yayiga okuteekateeka okukuKkaanya layini era Katonda yeebazibwe, twasobola okunyumirwa obulamu obw'obutebenkevu.

Nga October 1, 1968, Luciano naye yatandika okusoma n'omusomesa Luisa Cerri.

Ebiseera byayita mangu. Mu biseera by'obutiti twagendanga mu luwummula okwetoloola Yitale ne weema y'okusimba enkambi. Oluusi okutuukira ddala e Sicily, okutuuka mu kibuga kyange.

Mu July '73 twali tusiisira mu Val d'Aosta era natandika okufuna obubonero obusooka obw'olubuto. Nga February 16, 1974, mwannyinaffe omuto Daniela yatuuka ku Iwa Armando, eyali kumpi emyaka kkumi na munaana, ne Luciano, eyali ow'emyaka kkumi n'ebiri. Kyali kiseera kya carnival era abantu abaatunuulira ribiini eya pinki ku mulyango gwa Town Hall baalwooza nti kya kusaaga. Faaza w'ekigo yatuwa amagezi okukuza Okubatiza mu kiro kya Paasika, nga mukwano gwaffe Gianna ye godmother ate kojja waffe Benito ye godfather.

Ng'oggyeeko enzikiriza enkyamu, ku mulundi guno nange nneetaba mu mukolo guno mu kiro kya April 13th. Enkeera waaliwo abagenyi kikumi ku reception ku oratory.

Daniela naye akuze era kati tukaddiye. Abaana baffe abasatu baatuwa abazzukulu 7: Stefano, Virginia, Greta, Lorenzo, Rebecca, Letizia ne Matteo.

Embooji ekoma. Nga September 19, 2015 nze ne Giuse twajaguza emyaka 60 nga tuli wamu.

Twebaza Katonda, Bikira Maria n'abo bonna abatwagala.

La Mazza Concetta Maglio, yazaalibwa mu Novara di Sicilia nga 18 April 1936.

Index

1. Ennyumba ya taata	8
2. Okuva mu nsi eno	16
3. Emizannyo mu musenyu	28
4. Amafuta, enseenene n'eriiso ebbi	39
5. Enjuki	46
6. Vossia nsonyiwa (Ekitangaala ky'emmunyeenye) .	52
7. Emilia nga bwe kiri	60
8. Okubuuka kw'ensowera	65
9. Omulyango gw'eggulu	72
10. Tusa ennungi	78
11. Feesi ya porcelain	82
12. Ebiwujjo ebiyitibwa Violets	86
13. Obulamu obupya	92
14. Ebisu byaffe ebisooka	95
15. Twebaza Katonda...	99

